

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 101004/I/2016/36069191761209348

**REGIONÁLNE DISPARITY VO
VZDELANOSTNEJ ÚROVNI NA SLOVENSKU**

Diplomová práca

2016

Bc. Miroslava Baranková

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKÁ FAKULTA**

**REGIONÁLNE DISPARITY VO
VZDELANOSTNEJ ÚROVNI NA SLOVENSKU**

Diplomová práca

Študijný program: Verejná správa a regionálny rozvoj

Študijný odbor: Verejná správa a regionálny rozvoj

Školiace pracovisko: Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja

Vedúci záverečnej práce: doc. RNDr. Viera Vlčková, CSc.

Bratislava 2016

Bc. Miroslava Baranková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 22. apríl 2016

.....

Pod'akovanie

Touto cestou chcem vyjadrit' veľké pod'akovanie mojej konzultantke doc. RNDr. Viere Vlčkovej, CSc., za všetku odbornú pomoc, trpezlivosť, cenné rady a podporu, ktorú mi poskytovala pri spracovaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

BARANKOVÁ, Miroslava: *Regionálne disparity vo vzdelanostnej úrovni na Slovensku*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja. – doc. RNDr. Viera Vlčková, CSc. – Bratislava: NHF EU, 2016, 82 s.

Diplomová práca je zameraná na rozdiely vo vysokoškolskom vzdelaní v jednotlivých regiónoch Slovenska a na dôležitosť existencie univerzít a vysokých škôl vo vedomostnej spoločnosti. Cieľom záverečnej práce je identifikovať regionálne disparity vo vysokoškolskom vzdelaní v Košickom kraji a zhodnotiť ich dopad na trh práce. Skúmaní sú absolventi vysokých škôl v regiónoch Slovenska a obzvlášť v Košickom kraji. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 20 grafov, 6 tabuliek a 6 príloh. Prvá kapitola je venovaná vzdelaniu, vysokému školstvu, regiónu a regionálnym disparitám v dosiahnutej úrovni vzdelania na Slovensku. V ďalšej časti je charakterizovaný hlavný cieľ, čiastkové ciele a metódy využívané pri spracovaní diplomovej práce. Posledná kapitola sa zaoberá analýzou počtu absolventov vysokých škôl a univerzít v jednotlivých regiónoch, ako aj detailnejšou analýzou Košického kraja. Tá je zameraná na rozdiely vo vysokoškolskom vzdelaní v rámci okresov Košického kraja a na uplatnenie absolventov na trhu práce. Výsledkom riešenia danej problematiky je zhrnutie zistení a naformulovanie odporúčaní zmierňujúcich regionálne disparity vo vzdelanostnej úrovni na Slovensku a zlepšujúcich uplatniteľnosť absolventov na pracovnom trhu.

Kľúčové slová:

vzdelávanie, vysoké školstvo, regionálne disparity, nezamestnanosť

ABSTRACT

BARANKOVÁ, Miroslava: *Regional disparities of Education level in Slovakia*. University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Public Administration and Regional Development. – doc. RNDr. Viera Vlčková, CSc. – Bratislava: NHF EU, 2016, 82 p.

A graduation thesis is focused on the differences within the higher education across the various regions of Slovakia. And the importance of having universities and colleges in the knowledge society. The intention of the work is to identify regional disparities in higher education in the region Kosice and to analyze the impact they make on the labor market. University graduates are observed in all regions across Slovakia, especially in region Kosice. The work is divided into three chapters. It contains 20 graphs, 6 tables and 6 appendices. The first chapter is devoted to education, higher education, region and regional disparities in education attainment levels in Slovakia. The next chapter describes the main objective, targets and methods used in the processing of the thesis. The last chapter deals with the analysis of the number of graduates of colleges and universities in different regions, as well as detailed analysis of the region Kosice. It focuses on the differences in higher education within the districts of this region and the success of graduates in the labor market. The result of the issue is a summary of the findings and recommendations formulation, reduce regional disparities in the level of education in Slovakia and improving employability of graduates in the labor market.

Key words:

education, higher education, regional disparities, unemployment

Obsah

Úvod.....	11
1 Súčasný stav sledovanej problematiky.....	13
1.1 Význam vzdelávania v súčasnej spoločnosti.....	13
1.2 Školstvo na Slovensku.....	17
1.2.1 Charakteristika vysokého školstva na Slovensku.....	19
1.3 Teoretické súvislosti regionálnych disparít s dôrazom na vzdelanostnú úroveň obyvateľstva.....	25
1.3.1 Región a regionálny rozvoj.....	25
1.3.2 Regionálne disparity.....	30
1.3.3 Regionálna politika ako nástroj zmiernovania regionálnych disparít vo vzdelanostnej úrovni obyvateľstva.....	35
2 Cieľ práce a metodika práce.....	39
3 Výsledky práce.....	41
3.1 Analýza vzdelanostnej úrovne obyvateľstva na Slovensku s dôrazom na regionálne disparity vo vysokoškolskom vzdelaní.....	41
3.1.1 Analýza vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva na Slovensku.....	41
3.1.2 Analýza absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch Slovenska.....	46
3.2 Analýza vysokého školstva v Košickom kraji.....	56
3.3 Zhodnotenia a odporúčania.....	68
Záver.....	72
Zoznam použitej literatúry.....	74
Zoznam príloh.....	82

Zoznam ilustrácií

Obrázok 1 Mapa košického kraja

Zoznam grafov

Graf 1 Počet žiakov na školách v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 2 Počet žiakov na základných školách v jednotlivých krajoch Slovenska v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 3 Počet študentov na stredných školách v jednotlivých krajoch Slovenska v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 4 Počet študentov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch Slovenska v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 5 Absolventi s vysokoškolským vzdelaním v regiónoch Slovenska v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 6 Počet obyvateľov vo veku 19 až 24 rokov v jednotlivých regiónoch Slovenska

Graf 7 Počty absolventov jednotlivých VŠ v Bratislavskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 8 Počty absolventov jednotlivých VŠ v Trnavskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 9 Počty absolventov jednotlivých VŠ v Trenčianskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 10 Počty absolventov jednotlivých VŠ v Nitrianskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 11 Počty absolventov jednotlivých VŠ v Žilinskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 12 Počty absolventov VŠ v Banskobystrickom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 13 Počty absolventov VŠ v Prešovskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 14 Počty absolventov VŠ v Košickom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 15 Obyvateľstvo v Košickom kraji podľa okresov vo veku 19 až 24 rokov

Graf 16 Absolventi fakúlt vysokých škôl Košického kraja podľa okresov v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 17 Počet nezamestnaných absolventov v Košickom kraji z daných univerzít/vysokých škôl z roku 2010 a 2014

Graf 18 Počet absolventov a uchádzačov o zamestnanie VŠZaSP sv. Alžbety (detašované pracovisko Michalovce) v rokoch 2010 a 2014

Graf 19 Nezamestnaní absolventi s vysokoškolským vzdelaním v okresoch Košického kraja v rokoch 2004, 2010 a 2014

Graf 20 Miera evidovanej nezamestnanosti absolventov v jednotlivých okresoch v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zoznam Tabuliek

Tabuľka 1 Obyvateľstvo trvalo bývajúce na Slovensku za roky 2004, 2010 a 2014

Tabuľka 2 Počet vysokých škôl na Slovensku z roku 2014

Tabuľka 3 Rozloha jednotlivých okresov Košického kraja

Tabuľka 4 Rozmiestnenie univerzít a fakúlt v okresoch Košického kraja

Tabuľka 5 Nezamestnaní absolventi daných univerzít/vysokých škôl v Košickom kraji z roku 2010

Tabuľka 6 Nezamestnaní absolventi daných univerzít/vysokých škôl v Košickom kraji z roku 2014

Zoznam použitých skratiek

OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
ISCED	Medzinárodné štandardné členenie vzdelávania
EÚ	Európska únia
SR	Slovenská republika
HDP	Hrubý domáci produkt
NUTS	Normalizovaná klasifikácia územných celkov
VÚC	Vyšší územní celok
LAU	Názov lokálnej štatistickej územnej jednotky
ŠÚ SR	Štatistický úrad slovenskej republiky
ZŠ	Základné školy
SŠ	Stredné školy
VŠ	Vysoké školy
UIPŠ	Ústav informácií a prognóz školstva
UoZ	Uchádzači o zamestnanie
TUKE	Technická univerzita v Košiciach
UJPŠ	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika
VŠZaSP	Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce
BA	Bratislava
TT	Trnava
TN	Trenčín
NT	Nitra
BB	Banská Bystrica
ZA	Žilina
PO	Prešov
KE	Košice
GL	Gelnica
RV	Rožňava
MI	Michalovce
SO	Sobrance

Úvod

Dosiahnutý stupeň vzdelania obyvateľstva možno v znalostnej spoločnosti označiť za komparatívnu výhodu alebo nevýhodu regiónov. Vzdelanostná úroveň je však do určitej miery determinovaná prítomnosťou vysokých škôl a univerzít. Kým základné a stredné školy sú dostupné vo všetkých regiónoch Slovenska, vysoké školy sú situované len v rámci najväčších miest. Tento stav spôsobuje, že vo vzdelanostnej úrovni obyvateľov regiónov vznikajú disparity, ktoré sú nežiaduce a je potrebné ich eliminovať. Vzhľadom na naznačený význam vzdelania v súčasnej spoločnosti a na potrebu odstraňovania regionálnych disparít vo vzdelanostnej úrovni obyvateľstva, sme sa rozhodli spracovať danú problematiku.

Cieľom diplomovej práce je identifikovanie regionálnych disparít vo vysokoškolskom vzdelaní v Košickom kraji a zhodnotenie ich dopadu na trh práce. Aby sme mohli tento cieľ naplniť, stanovili sme si aj dva čiastkové ciele. Prvý je zameraný na zanalyzovanie počtu absolventov univerzít a vysokých škôl v jednotlivých regiónoch Slovenska. Druhý čiastkový cieľ nám umožní overiť existenciu disparít vo vysokoškolskom vzdelaní v rámci okresov Košického kraja a zhodnotiť uplatnenie absolventov vysokých škôl na trhu práce.

Problematika regionálnych disparít vo vzdelanostnej úrovni na Slovensku je obsiahnutá v troch kapitolách diplomovej práce. Prvá kapitola objasňuje význam vzdelávania v meniacej sa spoločnosti, v ktorej sú vedomosti kľúčom k úspechu jednotlivcov, firiem, regiónov, ale aj celej spoločnosti. Vedomosti sú získavané najmä prostredníctvom vzdelávacieho systému, preto je táto kapitola zameraná na jeho fungovanie na Slovensku a hlavne na vysoké školstvo. Taktiež obsahuje vysvetlenie všetkých dôležitých teoretických súvislostí spojených s regionálnymi disparitami a charakterizuje existenciu regionálnych rozdielov vo vzdelanostnej úrovni obyvateľstva na Slovensku. Poznatky potrebné pre spracovanie teoretických súvislostí získame z odborných kníh, publikácií, legislatívy, ale aj internetových zdrojov. Druhá kapitola je venovaná cieľu a metodike práce. Detailnejšie objasňuje vytýčené ciele, skúmané premenné, časové obdobie skúmania, ako aj vedecké metódy použité pre naplnenie stanovených cieľov. Okrem toho poskytuje aj informáciu o tom, aké zdroje boli použité pre získanie dát. Tretia kapitola sa zameriava na analýzu obyvateľstva na Slovensku z hľadiska vzdelanostnej úrovne a predovšetkým na komparáciu vysokého školstva v jednotlivých krajoch. Najväčšia pozornosť je venovaná Košickému kraju a konkrétne analýze počtu absolventov vysokoškolského vzdelania.

kých škôl nachádzajúcich sa v jeho okresoch, ako aj nezamestnanosti absolventov. Dáta potrebné pre analýzu budeme čerpať zo Štatistického úradu Slovenskej republiky, Ministerstva školstva Slovenskej republiky a zo štatistík Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

1 Súčasný stav sledovanej problematiky

1.1 Význam vzdelávania v súčasnej spoločnosti

V posledných desaťročiach sme svedkami prechodu spoločnosti od industriálnej k informačnej a znalostnej. Potreba kvalifikovanej pracovnej sily, dôraz na ľudský kapitál spôsobili, že sa postupne mení štruktúra slovenskej populácie podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania a dochádza aj k zmene pohľadu spoločnosti na proces vzdelávania. Rastúci dopyt po vzdelaní a najmä terciárnom sa premietol tiež do zmien v jeho inštitucionálnom zabezpečení. Hlavne po roku 2000 výrazne narastá počet vysokých škôl a fakúlt.¹

Kľúčovou sférou pri dosahovaní dlhodobého ekonomického rastu sa stáva vzdelanie, ktoré získava jedinec počas celého života štúdiom na školách aj samovzdelávaním. Vzdelávanie sa začína v škole, no pokračuje osobným rozvojom každého jedného z nás, čím prispieva nielen k vývinu jednotlivca, ale aj jeho začleneniu do spoločnosti. Z toho vyplýva, že vzdelanie je uznávanou hodnotou a budúce generácie sa budú čím ďalej, tým viac vzdelávať.²

Pod samotným pojmom vzdelanie rozumieme sústavu vedomostí, zručností, návykov a schopností človeka, ktorými sa zvyšujú jeho hodnototvorné, fyzické a duševné schopnosti. So vzdelaním úzko súvisí kvalifikácia človeka, ktorá predstavuje schopnosť vykonávať určitú prácu.³

Rozlišujeme niekoľko základných typov vzdelávania, a to:

- formálne – vzťahujeme k inštitúciám určeným na vzdelávanie, vedie k udeleniu oficiálne uznávaných dokladov a k nadobudnutiu kvalifikácie;
- neformálne – prebieha popri hlavných prúdoch vzdelávania a odbornej prípravy, spravidla nie je ukončené vydaním oficiálnych dokladov a môže sa realizovať na pracovisku, v občianskych združeniach alebo iných organizáciách vytvorených na doplnenie formálneho vzdelávania;

¹KUZMIŠINOVÁ, I. 2010. *Ľudský kapitál a súčasná slovenská ekonomika.*, a ŠPROCHA, B. 2010. *Transformácia vzdelanostnej štruktúry populácie Slovenska a jej možný vývoj do budúcnosti.*

²KUZMIŠINOVÁ, V. – KUZMIŠIN, P. 2001. *Dimenzie podnikania a vzdelávania a ich implikácie v ekonomike Slovenska.*

³PLAVČAN, P. 2006. *Vedomostná spoločnosť v Slovenskej republike.*

- informálne – je prirodzenou súčasťou každodenného života a na rozdiel od predchádzajúcich typov vzdelávania nemusí byť zámerné.⁴

Vzdelávanie možno označiť tiež ako kľúčovú kompetenciu, ktorá prispieva k rozvoju osobnosti. Jedinec totiž ponúka svoje odborné znalosti popri fyzických a psychických znalostiach. Ak je vzdelanie viac špecializované, je zároveň viac účinnejšie a efektívnejšie. Vzdelanie s praxou zase zaručuje absolventa nie len veľmi vzdelaného, ale aj zacvičeného. Takýto absolvent má väčšie šance uplatniť sa na trhu práce.⁵

Za kľúčové kompetencie človeka považujeme:

- vedomosti,
- schopnosť prispôbovať sa novým podmienkam a využívať poznatky z jednej oblasti poznania v druhej oblasti,
- schopnosť komunikovať v jazykoch,
- schopnosť cieľavedome sa učiť a vzdelávať,
- využívať nové informačné a komunikačné technológie,
- starať sa o svoje zdravie a o ochranu životného prostredia.⁶

Môžeme tiež povedať, že vzdelanie je do istej miery určované potrebou trhu práce. Donedávna bol diplom predpokladom toho, aby sa absolvent uplatnil na trhu práce, no dnes v dôsledku slabej prepojenosti školského systému a požiadaviek trhu práce mnohí absolventi prácu nenachádzajú. Končia totiž štúdium v takých odboroch, ktorými je pracovný trh presýtený, a aj napriek tomu, že sú vyzbrojení najnovšími poznatkami v porovnaní so staršími pracovníkmi nemajú dostatočné praktické skúsenosti a často ani pracovné návyky. Menej reflektovaným faktorom je aj snaha o odsúvanie vstupu absolventov stredných škôl na pracovný trh a predlžovanie obdobia ich pracovnej neaktivity v dôsledku ich znevýhodneného postavenia na trhu práce.⁷

Nakoľko medzi trhom práce a vzdelanostnou úrovňou obyvateľstva existuje vzájomne sa ovplyvňujúci vzťah, považujeme za nevyhnutné ozrejmiť zákonitosti jeho fungovania.

Pomerne statický svet práce sa od začiatku 21. storočia stáva minulosťou, pretože dochádza k zániku mnohých existujúcich povolání a k vzniku nových, ktoré sú veľmi náročné na

⁴VIDOVÁ, J. 2013. *Investície do ľudského kapitálu – predpoklad zvyšovania miery zamestnanosti*.

⁵ČECHÁK, V. 2003. *Lidský kapitál – teórie a realita*

⁶PLAVČAN, P. 2006. *Vedomostná spoločnosť v Slovenskej republike*.

⁷PALÁN, Z. *Lidský kapitál*, a SRNÁNKOVÁ, E. 2005. *Nezamestnanosť absolventov vysokých škôl*, a ŠPROCHA, B. 2010. *Transformácia vzdelanostnej štruktúry populácie Slovenska a jej možný vývoj do budúcnosti*.

vedomosti a zručnosti. Už nestačí to, čo žiak získava v škole. Vedomosti a zručnosti treba dopĺňať, inovovať alebo dokonca úplne zmeniť svoje povolanie a rekvalifikovať sa. Taktiež sa vytráca vízia zostať v jednom zamestnaní, u jedného zamestnávateľa počas celého obdobia pracovnej aktivity.⁸

Trend globalizácie tak jednoznačne potvrdzuje konkurenčné výhody spoločnosti založenej na znalostnej ekonomike a ľudskom potenciály jednotlivca. Predovšetkým svetová kríza preukázala, že nezamestnanosť je priamo úmerná získanému vzdelaniu a od vzdelania sa odvíja nielen pravdepodobnosť stať sa uchádzačom o zamestnanie, ale aj príjmový dôchodok počas aktívneho života. Ekonomické výhody zo vzdelania pritom neplynú iba jednotlivcom, ale aj štátu. Ak vstúpia vzdelaní ľudia na trh práce, majú vyššie mzdy, z ktorých platia vyššie odvody a dane. Taktiež tým, že ich viac pracuje, vplýva to aj na nižšie dávky pre nezamestnaných.⁹

Existenciu pozitívnej závislosti medzi vzdelaním a zamestnanosťou potvrdili aj mnohé štúdie, nakoľko vzdelaní ľudia majú väčšiu príležitosť výberu pracovného miesta a taktiež sú spravidla zručnejší v procese hľadania práce. Okrem toho sa flexibilnejšie prispôsobujú požiadavkám zamestnávateľa a prejavujú aj vyššiu mieru inovácie.¹⁰

Vzdelávanie je teda proces, ktorý nemožno podceňovať, nakoľko ľudia bez vzdelania majú slabú možnosť nájsť si kvalitné zamestnanie a sú vytláčaní na okraj spoločnosti. Z tohto dôvodu sú označovaní za rizikovú skupinu na trhu práce.¹¹

Vysoká miera zamestnanosti je v štáte dôležitá z niekoľkých dôvodov:

- je spôsobom získavania konkurenčnej ekonomickej výhody, pretože dokonalé využitie pracovnej sily zvyšuje produkčné možnosti ekonomiky;
- je faktorom sociálnej spokojnosti, pretože pracujúci ľudia majú dostatočné príjmy na relatívne dobrý životný štandard;
- je politickým faktorom, nakoľko obyvateľstvo so stabilnou životnou úrovňou nemá tendenciu k spoločenským zmenám;
- je faktorom psychologickkej spokojnosti jednotlivca, prispieva k jeho začleneniu do spoločnosti a k formovaniu jeho sebaobrazu.¹²

⁸LEPEŇOVÁ, D. – HARGAŠOVÁ, M. 2012. *Kariéra v meniacom sa svete*.

⁹MATLOVIČ, R. – BUCHER, S. 2011. *Region v rozvoji spoločnosti 2011.*, a ŠIŠKOVIČ, M. 2011. *Investovať do vzdelania sa oplatí*.

¹⁰DOBEŠ, M. 2001. *Ľudský kapitál a výkonnosť ekonomiky*.

¹¹VIDOVÁ, J. 2013. *Investície do ľudského kapitálu – predpoklad zvyšovania miery zamestnanosti*.

So vzdelaním sa spája pojem ľudský kapitál, ktorý je jeho výsledok. Teória ľudského kapitálu je založená na tom, že vzdelávanie a tréning vybavujú ľudské zdroje vedomosťami, znalosťami a postojmi, ktoré ich robia produktívnejšími v prospech organizácií, komunit a spoločnosti ako celku. Z tohto dôvodu sa ľudia čoraz viac snažia investovať do vzdelávania, aby si vytvorili zásobu nových zručností, ktoré im neskôr prinesú úspech na trhu práce.¹³ Ali Taha, V. a Sirková, M. (2011) uvádzajú, že práve výchova a vzdelávanie predstavujú najvýznamnejší spôsob rozvoja ľudského kapitálu.

Pojem ľudský kapitál definuje OECD ako znalosti, vedomosti, schopnosti a vlastnosti, ktoré zjednodušujú tvorbu osobných, spoločenských a ekonomických hodnôt a blahobytu. Veľmi výstižne vymedzuje ľudský kapitál Brožová, D. (2003), ktorá uvádza, že je získavaný v procese učenia sa (vzdelávanie na školách, ale aj školenia a prax mimo nich), vytváraný na základoch prirodzeného talentu a nadania, ako aj dopĺňaný ďalšími vlastnosťami, ako sú cieľavedomosť, ctížiadosť, vytrvalosť, schopnosť komunikácie, ale i spôsobom obliekania, správania a vzhľadom nositeľa.¹⁴

Podľa amerického ekonóma Beckera, G. S. (1993) možno rozlišovať ľudský kapitál všeobecný a špecifický. Pod všeobecným ľudským kapitálom rozumieme univerzálne schopnosti, danosti a zručnosti, ktoré sú využiteľné viac-menej v každej jednej oblasti ľudskej činnosti. Špecifický ľudský kapitál je zase tvorený špeciálnymi vedomosťami a zručnosťami upotrebitelnými v konkrétnom odbore alebo type činnosti.¹⁵

Investovanie do ľudského kapitálu má dlhodobý charakter a jeho návratnosť je viazaná na konkrétneho človeka, pričom investícia sa zvyčajne nespája s konkrétnou osobou, ale s inštitúciami, ktoré ho produkujú. Jeho reprodukciu možno vnímať ako vytváranie nových požiadaviek na kvalifikáciu a rekvalifikáciu pracovnej sily, ktoré sa následne premietnu vo výučbe odborných vedomostí a zručností. Takáto reprodukcia má aj svoje negatívum, ktoré spočíva v zhoršení zameniteľnosti pracovníkov.¹⁶

Na Slovensku je dostatok lacnej a kvalifikovanej pracovnej sily, preto sa označuje za krajinu, ktorá disponuje kvalitným ľudským kapitálom. Kvalita tejto pracovnej sily prispieva

¹²DOBEŠ, M. 2001. *Ľudský kapitál a výkonnosť ekonomiky*.

¹³VIDOVÁ, J. 2013. *Investície do ľudského kapitálu – predpoklad zvyšovania miery zamestnanosti*

¹⁴OECD Štúdie. 2007. *Ľudský kapitál: Ako ovplyvňuje váš život to, čo viete.*, a BROŽOVÁ, D. 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*.

¹⁵BECKER, G. S. 1993. *Human capital*.

¹⁶ĐURIČEKOVÁ, D. – HAJDUOVÁ, Z. – ANDREJKOVIČ, A. 2010. *Reprodukcia ľudského kapitálu z pohľadu súkromného sektora*.

k zlepšovaniu postavenia slovenských podnikov, ako aj zvyšovaniu výroby a znižovaniu nezamestnanosti.

Ľudský kapitál možno napokon označiť ako jeden z determinantov ekonomického rastu, pričom mnohí autori zaoberajúci sa vzťahom ľudského kapitálu a ekonomického rastu sto-
tožňujú ľudský kapitál so školským vzdelaním. Neraz sa však stretávame s konštatovaním, že
výstupmi ľudského kapitálu nie sú len ekonomické zisky, ale aj psychické, sociálne
a zdravotné. Z tohto dôvodu sa čoraz častejšie s pojmom ľudský kapitál spája pojem sociálny
kapitál, nakoľko sa prostredníctvom vzdelávania rozvíja činiteľ sociálnej pozície. Medzi tými-
to kapitálmi existuje silný komplementárny vzťah, pretože sociálny kapitál umožňuje ľuďom
konať spoločne a ľahšie tak dosahovať ľudský kapitál, a na druhej strane ľudský kapitál môže
prispievať k vzniku sociálneho kapitálu prípravou jednotlivca na efektívnejšiu integráciu do
sociálnych väzieb.¹⁷

1.2 Školstvo na Slovensku

Školstvo prispieva k rozvoju každého z nás. Ako sme už spomínali v predchádzajúcich
podkapitolách, vzdelávanie každého jednotlivca je veľmi dôležité. Každá škola prináša pre
každého niečo iné a poskytuje možnosť vzdelávať sa v rôznych oblastiach. Školstvo ponúka
mnoho možností vzdelávania, či už ide o vzdelávanie všeobecné alebo špecializované.

Školstvo môžeme na Slovensku rozdeliť nasledovne:

- Školské vzdelanie
 - základné vzdelanie, ktoré je výsledkom primárneho vzdelávania (ISCED1);
 - nižšie stredné vzdelanie, ktoré je výsledkom vyššieho sekundárneho vzdelávania (ISCED 2);
 - vyššie stredné vzdelanie, ktoré je výsledkom vyššieho sekundárneho vzdelávania (ISCED 3);
 - nadstavbové stredné vzdelanie je výsledok pomaturitného vzdelávania nižšieho ako terciálneho (ISCED 4);

¹⁷KUREKOVÁ, L. 2010. *Ľudský kapitál: Zamestnanosť a pracovná sila.*, a DOBEŠ, M. 2001. *Ľudský kapitál a výkonnosť ekonomiky.*, a ČECHÁK, V. 2003. *Ľudský kapitál – teórie a realita.*, a DUDOVÁ, I. 2013. *Ekonomika vzdelávania.*

- prvý stupeň terciárneho vzdelania je výsledok prvého stupňa vysokoškolského vzdelávania (ISCED 5);
- druhý stupeň terciárneho vzdelania je výsledok druhého stupňa vysokoškolského vzdelávania (ISCED 6).
- Celoživotné vzdelávanie a kvalifikácia
 - všeobecné vzdelanie,
 - odborné vzdelanie.¹⁸

Vzdelávanie začína v materských školách, v ktorých sa deti od troch rokov učia základné poznatky ako je kreslenie, spievanie, recitovanie, poznávanie prírody, rozlišovanie farieb. Následne žiaci pokračujú v základných školách, ktoré navštevujú deti od šiesteho roku života. Každá základná škola má dva stupne vzdelania. Na základných školách sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v štátnom jazyku, no aj v jazyku národnostných menšín. Vzdelávanie na prvom stupni učí jeden učiteľ a na druhom stupni učí každý vyučovací predmet iný učiteľ. Prechod z prvého na druhý stupeň na týchto základných školách je bez prijímacích skúšok. Prijímacie skúšky prebiehajú po prvom stupni len v prípade, ak sa žiak rozhodne nastúpiť na osemročné gymnázium. Na základe dosahovaných výsledkov v základnej škole sa žiak deviateho ročníka rozhodne, na akej strednej škole chce pokračovať v závislosti od svojich záujmov. Ako dobre vieme, na Slovensku je povinná desaťročná školská dochádzka, preto ukončením základnej školy žiaci pokračujú na strednej škole.¹⁹

Stredoškolské vzdelávanie sa realizuje v troch typoch stredných škôl podľa ich zamerania, a to na gymnáziách, stredných odborných školách a konzervatóriách. Všeobecné vzdelávanie a výchova prebieha hlavne na gymnáziách, ktoré pripravujú na štúdium na vysokých školách. Pripravujú žiakov aj na výkon niektorých činností v správe, kultúre a v iných oblastiach. Na stredných odborných školách sa žiaci pripravujú najmä na výkon odborných činností (ekonomických, technicko-hospodárskych, pedagogických, sociálno-právnych, zdravotníckych, umeleckých a kultúrnych), ale aj na prípadné štúdium na vysokej škole. Komplexné umelecké a umelecko-pedagogické vzdelanie poskytuje konzervatórium, ktoré pripravuje žiakov na profesionálne umelecké uplatnenie.²⁰

¹⁸MANAGEMENTMANIA. 2011-2013. *Stupeň vzdelania (Level of Education)*.

¹⁹Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁰MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Výchova a vzdelávanie v stredných školách*.

V rámci stredných škôl rozlišujeme tiež stredné odborné školy a spojené stredné školy, kde sú učňovské odbory a vzdelávanie na nich trvá dva, tri alebo štyri roky. Po absolvovaní troch rokov štúdia dostane študent výučný list a študenti môžu pokračovať v dvojročnom nadstavbovom štúdiu, kde cieľom je dosiahnutie maturitnej skúšky. Štúdium ukončené maturitnou skúškou je štvorročné popřípade päťročné štúdium v závislosti od typu školy. Na takýchto školách je priestor pre prax, kde absolventi nadobúdajú nové zručnosti pre svoj odbor. Po štúdiu na strednej škole môžu žiaci pokračovať vo vzdelávaní na vysokej škole, ktorému sa budeme bližšie venovať v nasledujúcej podkapitole.²¹

1.2.1 Charakteristika vysokého školstva na Slovensku

Vzhľadom na narastajúci význam vysokoškolského vzdelávania v spoločnosti a na praktické zameranie diplomovej práce bližšie charakterizujeme vysoké školstvo na Slovensku.

Vysokoškolské vzdelávanie je najvyšším stupňom v hierarchii vzdelávania a konečnou fázou pred vstupom na trh práce. Vysoké školy sú definované ako vrcholné vzdelávacie, vedecké a umelecké ustanovizne, ktoré sú zároveň súčasťou vedeckovýskumnej a vývojovej základne Slovenska.²²

Poslaním vysokých škôl, ktoré sú súčasťou európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania je rozvíjať harmonickú osobnosť, vedomosti, múdrosť, dobro a tvorivosť v človeku a prispievať k rozvoju vzdelanosti, kultúry, vedy a zdravia pre blaho celej spoločnosti. Napĺňanie tohto poslania je objektom hlavnej činnosti každej vysokej školy na Slovensku. V súlade so zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách sa taktiež posilňujú úlohy vysokých škôl pri budovaní vedomostnej spoločnosti, vytvára sa priestor na prepájanie vysokoškolského vzdelávania s potrebami spoločnosti, podporuje sa európska dimenzia vysokoškolského vzdelávania vo forme spoločných študijných programov, ale aj nová právna úprava pôsobenia vysokých škôl EÚ na Slovensku.²³

²¹Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²² BEBLAVÝ, M. – KUBANOVÁ, M. 2001. *Vzdelávací systém na Slovensku*.

²³ MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Vysoké školstvo*.

Výchova študenta musí utvoriť ucelenú sústavu všeobecných odborných vedomostí a pripraviť ho na špecializované odborné činnosti zohľadnením požiadaviek zamestnávateľov v konkrétnych odvetviach ekonomiky.²⁴

Štúdium na vysokej škole môže prebiehať v dennej alebo externej forme. Denná forma štúdia je charakterizovaná dennou účasťou študentov na vzdelávacích činnostiach a pri externej forme prevažuje samostatné štúdium a konzultácie.²⁵

Vysoké školy poskytujú študijné programy v troch stupňoch:

- 1) bakalársky študijný program – trvá v dennej forme najmenej tri roky a najviac štyri roky a v externej forme najmenej tri a najviac päť rokov;
- 2) magisterský, inžiniersky a doktorský študijný program – v dennej forme trvá najmenej dva a najviac tri roky, zatiaľ čo v externej forme môže trvať najviac štyri roky. Môže mať aj formu súvislého štúdia, v ktorom sú stupne spojené.
- 3) doktorandský študijný program – dĺžka štúdia v dennej forme je tri alebo štyri roky, v externej forme štyri alebo päť rokov.²⁶

Študijné odbory, ktoré možno študovať na vysokých školách v rámci jednotlivých programov môžeme deliť do piatich základných skupín, a to na prírodovedné, lekárske, technické, spoločenskovedné odbory, právo a obchod. V poslednej dobe sa na Slovensku prejavuje zmena v záujme o študijné odbory smerom od technických k humanitným a sociálnym.²⁷

Vysoké školy sa z hľadiska spôsobu vzniku, formy a sídla členia na:

- verejné – vznikajú a zanikajú zákonom, majú osobitnú hospodársko-právnu formu definovanú zákonom a sídlo na území SR.
- štátne – členia sa na policajné, vojenské a zdravotnícke vysoké školy, ktoré vznikajú a zanikajú zákonom. Majú sídlo na území SR. Z hľadiska hospodársko-právnej formy sú štátnymi rozpočtovými organizáciami s výnimkou zdravotníckych vysokých škôl, ktoré sú príspevkovými organizáciami.

²⁵ KOVÁČOVÁ, M. – SRNÁNKOVÁ, E. – ŠULANOVÁ, M. 2007. *Sociálne a ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl*.

²⁶ MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Systém vysokého školstva v SR – súčasť dodatku k diplomu*.

²⁷ BEBLAVÝ, M. – KUBANOVÁ, M. 2001. *Vzdelávací systém na Slovensku*.

- súkromné - sú právnické osoby so sídlom v SR alebo so sídlom na území členského štátu EÚ, ktoré boli zriadené na vzdelávanie a výskum, a ktorým vláda SR udelila súhlas na pôsobenie.
- zahraničné – sú vysoké školy so sídlom v členskom štáte EÚ, ktorým ministerstvo udelilo oprávnenie poskytovať na území SR vysokoškolské vzdelávanie podľa právnych predpisov štátu, v ktorom majú sídlo.²⁸

Vysoké školy sa delia aj v závislosti od toho či ide o univerzitný alebo odborný typ vysokej školy. Univerzita poskytuje vzdelávanie vo všetkých troch stupňoch, pričom vykonáva vedeckú činnosť, ktorá priamo súvisí s ponúkanými študijnými programami. Odborná vysoká škola poskytuje vzdelanie v programoch prvého stupňa a venuje sa predovšetkým aplikovaným výskumom. Škola, ktorá sa neradí ani do jednej z týchto kategórií je označená ako vysoká škola a poskytuje vzdelanie v programoch prvého a druhého stupňa, pričom sa zaoberá hlavne základným výskumom.²⁹

Vzdelávací systém je v súčasnosti charakterizovaný veľmi vysokým a narastajúcim náborom na vysoké školy, čo vedie k devalvácii hodnoty terciálneho vzdelania. Znižuje sa nielen jeho kvalita, ktorá sa prispôsobuje priemernosti prijímaných študentov, ale prináša aj takú štruktúru absolventov, ktorá nezodpovedá očakávaniam trhu. Prieskumy ukazujú, že dopyt zamestnávateľov po absolventoch z technických, informatických a prírodných smerov dlhšie obdobie výrazne prekračuje ponuku, hoci len štvrtina študentov absolvuje tieto odbory.³⁰

Vysokoškolské vzdelanie je nepochybne jednou z hlavných investícií do budúcnosti jednotlivcov i celej spoločnosti. Slovensko však dosahuje vo vzdelávacích výstupoch dlhodobo podpriemerné výsledky a špecificky v oblasti vysokého školstva, ktorého hlavným nedostatkom je jeho kvalita. Vzhľadom na dôležitosť terciárneho vzdelania pre budúci vývoj slovenskej spoločnosti patrí vysoké školstvo medzi hlavné výzvy.³¹

Významný prínos má vysoká škola pre región, pretože výrazne ovplyvňuje vzdelanostnú úroveň obyvateľov. Podľa Falt'ana, L. a Pašiaka, J. (2004) vysoký podiel vysokoškolsky

²⁸ MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR, 2013. *Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja.*

²⁹ DETERSOVÁ, P. 2012. *Základné pojmy - univerzita, odborná, štátna, súkromná škola, externé, denné štúdium.*

³⁰ KUREKOVÁ, L. 2010. *Ľudský kapitál: Školstvo a vzdelávanie.*

³¹ BEBLAVÝ, M. – KISS, Š. 2010. *12 riešení pre kvalitnejšie vysoké školy.*

vzdelaného obyvateľstva v regióne môže pôsobiť ako dôležitý lokalizačný faktor pre investorov a môže mať aj vplyv na úroveň miery nezamestnanosti. Dosiahnutý stupeň vzdelania obyvateľstva ovplyvňuje aj celkovú kvalitu života. Z týchto dôvodov regióny potrebujú vysoké školy ako zdroj inovácií, ktoré v budúcnosti zabezpečia ich ekonomický a sociálny úspech. Vysoké školy by sa mali stať sprostredkovateľom medzi spádovou oblasťou a jej okolím, a súčasne byť centrom vzdelanosti a spoločenského diania.³²

Ako uvádza Lesáková, D. (2008) univerzity a vysoké školy plnia v znalostnej spoločnosti nielen funkciu vzdelávania a výskumu, ale aj transferu a výmeny poznatkov s praxou, ktorá sa pre ne stáva kľúčovou výzvou. Mali by preto plniť takzvanú tretiu úlohu, a to byť nápomocní v danom regióne v oblastiach výskumu, vývoja, projektov, ako aj v rámci spolupráce s ďalšími vysokými školami na Slovensku a v Európe.³³

Význam univerzít a vysokých škôl v regióne môžeme zhrnúť nasledovne:

- produkujú vysokokvalifikovaný ľudský potenciál, pretože sprístupňujú absolventov podnikom a organizáciám v regióne;
- pozitívne ovplyvňujú regionálnu politiku a ekonomiku;
- zvyšujú kultúru regiónu, ako aj jeho ekonomickú atraktivnosť.³⁴

Nakoľko prítomnosť vysokej školy prináša v regióne mnoho úžitkov, priblížime si, ako sa vyvíjalo rozmiestnenie vysokých škôl na Slovensku.

Vznik Československa bol zlomom vo vývoji vysokého školstva na Slovensku. História vysokých škôl sa začala písať v roku 1919 založením Univerzity Komenského v Bratislave. Bratislava bola dlho jediným centrom vysokoškolského vzdelávania. Až v roku 1937 došlo k založeniu vysokého školstva v ďalšej časti Slovenska, a to zriadením Vysokej školy technickej v Košiciach, ktorá sa však neskôr presťahovala do Bratislavy. Výraznejší rozkvet nastal v 40. rokoch 20. storočia v súvislosti so vznikom samostatného Slovenska, kedy bolo založených šesť vysokých škôl. Rozširovanie vysokých škôl do ostatných miest, a to do Nitry, Zvolena a Košíc, nastalo po 2. svetovej vojne. V 50. rokoch vznikali vysoké školy v Žiline, Koši-

³²HRABOVSKÁ, Z. - VALOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly)*., a FALŤAN, L., PAŠIAK, J. 2004. *Regionálny rozvoj Slovenska – východiská a súčasný stav.*, a PETRUFOVÁ, M. 2014. *Rozvoj ľudských zdrojov a úloha vysokých škôl v procese znalostnej ekonomiky a regionálneho rozvoja.*

³³LESÁKOVÁ, D. 2008. *Úloha univerzít vo výmene a transfere poznatkov a hospodárskou a spoločenskou praxou.*, a PETRUFOVÁ, M. 2014. *Rozvoj ľudských zdrojov a úloha vysokých škôl v procese znalostnej ekonomiky a regionálneho rozvoja.*

³⁴PETRUFOVÁ, M. 2014. *Rozvoj ľudských zdrojov a úloha vysokých škôl v procese znalostnej ekonomiky a regionálneho rozvoja.*

ciach, Banskej Bystrici, Nitre a Trnave, čím bola dobudovaná základná sieť vysokých škôl. Jej vyvrcholením bolo založenie druhej univerzity - UPJŠ v Košiciach. Po skončení socializmu bola ešte dobudovaná Vojenská vysoká technická škola v Liptovskom Mikuláši. Rozvoj vysokého školstva opäť nastal po roku 1989, kedy začali vznikať súkromné vysoké školy. Prijatie zákona č. 131/2002 Zb. o vysokých školách zjednodušilo zakladanie súkromných škôl, ktoré predtým museli vzniknúť zo zákona. V roku 1990 – 2008 bolo na Slovensku založených 19 nových vysokých škôl, z ktorých bolo 10 súkromných. V roku 2010 bolo evidovaných 19 verejných, 3 štátne a 10 súkromných škôl.³⁵

Podľa Kuzmišinovej, V. (2009) sa po roku 1996 dá hovoriť o regionalizácii vysokých škôl, nakoľko každý región uvedomujúci si význam terciárneho vzdelania pri regionálnom rozvoji, mal záujem založiť si aspoň jednu vysokú školu na svojom území. To znamená, že postavenie regiónov ako sociálno-ekonomických subjektov sa pretransformovalo do zmeny priestorového štruktúrovania systému terciálneho vzdelávania, ktorý dovtedy kopíroval územnosprávne usporiadanie troch krajov.³⁶

Zásadnú zmenu do oblasti vysokoškolského vzdelávania priniesol zákon č. 172/1990 Zb. o vysokých školách, ktorým sa vytvorili predpoklady pre návrat vysokých škôl do európskeho akademického spoločenstva. Tento zákon rozšíril právomoci akademickej slobody a možnosť vzniku samosprávy. Ako uvádza Bálež, V. (2011) vďaka tomuto zákonu sa vysoké školy stali nezávislými, samostatnými inštitúciami s vysoko demokratickými prvkami, akademickými slobodami a vlastnou samosprávou.³⁷

Zákon o vysokých školách z roku 2002 priniesol viac možností zdrojového financovania. Verejné vysoké školy získali majetok, no aj plnú zodpovednosť za jeho zveľadovanie. Dôsledne sa aplikovala bolonská stratégia, na základe ktorej máme bakalárske, magisterské (inžinierske) a doktorandské štúdium. Vysoké školy prešli na kreditový systém štúdia, čo umožňuje študentom samostatnejšie si organizovať svoje štúdium. Predchádzajúci, ale aj ten-

³⁵GURŇÁK, D. – KRIŽAN, F. – LAUKO, V. 2009. *Lokalizácia vysokých škôl na území Slovenska v časovo-priestorových súvislostiach.*, a VLČKOVÁ, V. – KOUŘILOVÁ, J. 2010. *Vývoj vysokého školství na území České a Slovenské republiky.*

³⁶KUZMIŠINOVÁ, V. 2009. *Podniky - univerzity - samospráva (regióny).*

³⁷KLAS, A. 2005. *Vývoj inštitúcií výskumu a vyššieho vzdelávania na Slovensku.*, a BÁLEŠ, V. 2011. *Vysoké školstvo na Slovensku.*

to zákon sú veľmi benevolentné v oblasti vzniku nových vysokých škôl a v rámci akreditácie študijných programov.³⁸

Máme veľa vysokých škôl, veľa uchádzačov o štúdium, pre ktorých je vzdelanie naozaj významným životným cieľom, no nie všetci študenti budú budúcou intelektuálnou elitou spoločnosti, ktorá bude ovplyvňovať náš spoločenský rozvoj. Dôvodov je mnoho, jeden z najhlavnejších je, že mnohí vzdelaní mladí ľudia túžia žiť a pracovať mimo našej vlasti. Sú totiž presvedčení, že inde bude ich práca honorovaná lepšie a umožní im lepši ekonomický a spoločenský status.³⁹

Problematickým sa stáva tiež prechod zo školského systému do zamestnania, čo potvrdzuje štatistika vysokej nezamestnanosti mladých. Zamestnávateľia sa dlhodobo sťažujú na nedostatočnú pripravenosť absolventov vysokých škôl na pracovný proces.⁴⁰

Nedostatky možno badať aj v pedagogickej časti akademickej obce na Slovensku. Zvyšovanie počtu vysokých škôl a univerzít spôsobuje, že nie je dostatok kvalitných vysokoškolských pedagógov. Školy sa snažia riešiť túto situáciu rôzne. Napríklad poverujú pedagógov s nižšou akademickou hodnotou úlohami, ktoré majú vykonávať docenti a profesori.⁴¹

Pokiaľ ide o systémové problémy, tak tie sú naviazané na súčasný spôsob pridelovania financií vysokým školám, ktorý motivuje zvyšovať počty prijímaných študentov bez ohľadu na ich kvalitu. Z tohto dôvodu je potrebná zmena spôsobu financovania vysokého školstva od rozdeľovania zdrojov na základe vstupov k poskytovaniu prostriedkov na základe výstupov, ako je napríklad publikačná činnosť, prepájanie teórie s praxou, miera internacionalizácie škôl a schopnosť generovať financie zo súkromných zdrojov. To, že vysoké školstvo je dlhodobo poddimenzované ukazuje aj fakt, že kým priemer EÚ je 1,36 % HDP, na Slovensku sa do vysokého školstva investovalo v roku 2000 – 0,57 % HDP, 2005 – 0,72 % HDP, 2009 – 0,9 % HDP, 2012 – 1,04 % HDP. Podfinancovanie spôsobilo predovšetkým zaostávanie prístrojového vybavenia vysokých škôl, odchod mladých ľudí zo škôl, ale aj nízku úroveň ubytovania a ďalších sociálnych aspektov študentov.⁴²

³⁸BÁLEŠ, V. 2011. *Vysoké školstvo na Slovensku*.

³⁹KRAJČOVÁ, N. 2013. *Vysokoškolská príprava na rázcestí*.

⁴⁰KUREKOVÁ, L. 2010. *Ľudský kapitál: Školstvo a vzdelávanie*.

⁴¹ŘÁDEK, M. 2008. *Aktuálne problémy vysokého školstva*.

⁴²KUREKOVÁ, L. 2010. *Ľudský kapitál: Školstvo a vzdelávanie*., a BÁLEŠ, V. 2006 *Vysoké školstvo na Slovensku*

Ďalším problémom slovenského vysokého školstva je systematické zlyhávajúce procesu akreditácie študijných programov. Tento proces je na vysokých školách dlhodobo charakterizovaný formálnymi, administratívne určenými a na vstupy zameranými kritériami.⁴³

Ak sa pozrieme do vnútra vysokých škôl, tak by bolo potrebné prehodnotiť a zredukovať študijné programy, ktoré sú často veľmi špecializované. Treba však podotknúť, že kvalita slovenských vysokých škôl je rozdielna. Niektoré sú na úrovni vyššieho európskeho štandardu, iné sú hlboko pod ním.⁴⁴

Na základe uvedených skutočností musíme hovoriť o hlbokéj kríze vysokoškolského vzdelávania na Slovensku. Príčiny nepriaznivého stavu zatiaľ nie sú dostatočne analyzované, preto nemôžu byť ani systémovo a koncepcie riešené. Krízu však spôsobuje predovšetkým stratégia „rozdeľ a panuj“. To znamená boj o počty študentov, dotácie, granty, tituly a pod.⁴⁵

Slovensko sa stane konkurencieschopnou a prosperujúcou krajinou, len ak bude vedieť vychovávať excelentných absolventov s kompetenčným profilom podľa potrieb trhu práce, ale aj lídrov a inovátorov schopných naštartovať modernizáciu našej ekonomiky.⁴⁶

1.3 Teoretické súvislosti regionálnych disparít s dôrazom na vzdelanostnú úroveň obyvateľstva

Nakoľko je práca zameraná na regionálne disparity je potrebné, aby sme si priblížili dôležité pojmy s nimi súvisiace. Regionálne disparity vznikajú v dôsledku nerovnomerného regionálneho rozvoja, preto sa venujeme termínom región a regionálny rozvoj. Dôraz kladíme na regionálne disparity vo vzdelanostnej úrovni obyvateľstva.

1.3.1 Región a regionálny rozvoj

Buček, M. (1992) definuje región ako geograficky ohraničené územie, ktoré disponuje súborom kvantitatívnych a kvalitatívnych podmienok na sformovanie diverzifikovaného územno-hospodárskeho a sociálneho systému, v ktorom je vysoká intenzita vnútorných vä-

⁴³BEBLAVÝ, M. – KIŠŠ, Š. 2010. *12 riešení pre kvalitnejšie vysoké školy*.

⁴⁴BÁLEŠ, V. 2006 *Vysoké školstvo na Slovensku*.

⁴⁵INICIATIVY ZA ŽIVÉ UNIVERZITY, 2015. *Vyhlásenie iniciatívy za živé univerzity*.

⁴⁶KLEŠTINCOVÁ, L. *Ako premeniť kvantitu na kvalitu*.

zieb, ktoré rozvíja optimálne väzby s inými územiaми a je schopné reprodukovať rastové potreby prevažne z vlastných zdrojov.⁴⁷

Región teda predstavuje priestor, v ktorom sa uskutočňujú ekonomické, ako aj sociálne činnosti, ktoré akceptujú demografické a prírodné podmienky. Geografický región má prírodné hranice. Od geografického regiónu môžeme odôvodniť aj ďalšie typy regiónov ako urbanistický, sociálny a ekonomický región. Urbanistický región predstavuje hierarchiu sídel. Spoločenstvo ľudí, ktoré má určité vzťahy k územiu môžeme definovať ako sociálny región. Ekonomickým regiónom rozumieme vnútorné poprepájané územie ekonomickými, urbanistickými a sociálnymi väzbami.⁴⁸

Okrem toho sa stretávame aj s pojmom prirodzený región, ktorý vzniká v priebehu historického vývoja a vykazuje u lokálneho obyvateľstva najväčšiu mieru identifikácie. Súdržnosť lokality je základom využívania zdrojov, mobilizácie vnútorných rezerv a ochrany hodnôt vytvorených na danom území. Na druhej strane, administratívny región slúži na výkon verejnej správy, je umelo vytvorený, a preto nie vždy zodpovedá skutočným procesom a vzťahom prebiehajúcim v území.⁴⁹

Na základe zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja sa pod regiónom rozumie územný celok vymedzený podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek. Ide o klasifikáciu NUTS, ktorá predstavuje hierarchické rozdelenie krajiny na územné jednotky. Jej cieľom je poskytovanie porovnateľných údajov regionálnej štatistiky v rámci Európskeho štatistického systému. Na Slovensku má táto klasifikácia tri regionálne a dve lokálne úrovne, a to:

- NUTS I – predstavuje celú Slovenskú republiku,
- NUTS II – patria sem štyri územné celky (Bratislavský kraj, západné Slovensko, stredné Slovensko, východné Slovensko),
- NUTS III – sem patria VÚC,
- LAU I – 79 okresov a LAU II - obce.⁵⁰

Podľa Bučeka, M., Reháka, Š. a Tvrdoňa, J. (2010) je najčastejšie vymedzenie regiónov na rozvinuté a problémové. Rozvinuté regióny majú vedúcu úlohu v rozvoji krajiny, sú

⁴⁷BUČEK, M. 1992. *Priestorová ekonomika*.

⁴⁸SAMSON, Š. – BYRTUS, J. – MUŠKA, M. 2001. *Regionálna ekonomika*., a VYROSTOVÁ, E. 2010. *Regionálna ekonomika a rozvoj*.

⁴⁹TEJ, J. 2002. *Región a správa*., a STEJSKAL, J. – KOVÁRNÍK, J. 2009. *Regionálna politika a její nástroje*.

⁵⁰VYROSTOVÁ, E. 2010. *Regionálna ekonomika a rozvoj*.

schopné prispôsobovať sa zmeneným podmienkam na trhu výrobných faktorov, priťahujú domáciach i zahraničných investorov, považujú sa za stabilizátorov reformného procesu. Problémové regióny sa vyznačujú určitými spoločnými znakmi, ktoré naznačujú, že regionálne ekonomiky sú dlhodobo vystavené negatívnym ekonomickým vplyvom. Ich najčastejšími prejavmi sú pomalý rast, príjmová nerovnosť, nezamestnanosť a úbytok obyvateľstva. Pričom medzi príčiny zaostávania regiónov patria aj neadekvátne ľudské zdroje a neadekvátne infraštruktúra.⁵¹

Problémové regióny sa ďalej klasifikujú podľa dôvodu ich zaostávania na:

- štrukturálne znevýhodnené – pôvodne rozvinuté, ktoré stratili rozvojovú dynamiku a je potrebná obnova rastovej ekonomiky;
- zaostávajúce - sú regióny so sociálno-ekonomickou depresiou. V takomto regióne rastie nezamestnanosť, je v ňom zastarala infraštruktúra a dochádza k poklesu výroby. Vyznačuje sa nedostatkom impulzov na rozvoj ekonomiky.⁵²

Z uvedeného vyplýva, že región je organickým systémom, lebo vďaka ľudskej činnosti dokáže reagovať na meniace sa vstupy, výstupy, ako aj okolie. Môžeme preto povedať, že významnou charakteristikou regiónu je schopnosť učiť sa. Učiaci sa región podľa Hudeca, O. (2009) aktívne reaguje na nové podmienky a upravuje svoje inštitúty, programy, ako aj alokáciu kolektívnych statkov s cieľom zvýšiť produktivitu.⁵³

Región predstavuje predmet záujmu regionálnej ekonomiky, pod ktorou sa vo všeobecnosti chápe ekonomický systém vyčlenený na územnom celku - regióne, ktorý je súčasťou vyššieho ekonomického systému. Z tejto definície však nie je zrejme, čo je podstatou regionálnej ekonomiky. Pri vymedzení podstaty môžeme vychádzať z teórie ekonomickej základne, podľa ktorej regionálna ekonomika musí obsahovať:

- a) zložku slúžiacu potrebám obyvateľov daného regiónu,
- b) zložku vytvárajúcu tovary a služby, ktoré budú spotrebované mimo regiónu.⁵⁴

V porovnaní s národohospodárskou ekonomikou je ekonomika regiónu otvorenejšia, pretože tok výrobných faktorov nie je vymedzený žiadnymi hranicami a ani bariérami. Pričom ekonomický rast je intenzívne ovplyvňovaný vnútroregionálnymi faktormi (napr. veľkosťou

⁵¹ BUČEK, M. – REHÁK, Š. – TVRDOŇ, J. 2010. *Regionálna ekonómia a politika*.

⁵² SAMSON, Š. – BYRTUS, J. – MUŠKA, M. 2001. *Regionálna ekonomika*.

⁵³ HRABOVSKÁ, Z. - VALOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly)*., a HUDEC, O. 2009. *Región ako systém a jeho rozvoj*.

⁵⁴ HRABOVSKÁ, Z. - VALOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly)*.

populácie, investíciami do vedy, výskumu, vzdelávania), ale aj mimoregionálnymi impulzmi, nakoľko vývoj regiónu je spätý aj s vývojom okolitých regiónov.⁵⁵

Chápať regionálnu ekonomiku teda môžeme z dvoch hľadísk, a to:

- makroekonomického, ktoré skúma regionálnu ekonomiku ako celok a nevenuje pozornosť rozdielom vo vnútri regiónov;
- mikroekonomického - zaoberá sa problémom lokalizácie a venuje pozornosť vzájomným súvislostiam medzi jednotlivými aktivitami vo vnútri regiónov.⁵⁶

Regionálna ekonomika napreduje len v tom prípade, ak dochádza k rozvoju regiónu, preto vymedzíme, čo tento pojem znamená.

Pojem rozvoj je ťažko definovateľný, pretože predstavuje neurčitý pojem, ktorý možno určiť len na základe konkrétnych hodnôt a tradícií. Zahŕňa v sebe niekoľko prvkov, a to ekonomický rast, prácu, rovnosť, participáciu a nezávislosť. Tieto prvky vytvárajú tzv. magický päťuholník rozvoja, pričom jednotlivé zložky spolu súvisia, sú čiastočne v komplementárnom alebo konfliktnom vzťahu. Zvyčajne sa rozvoj prejavuje vo forme zvýšenia príjmov a počtu pracovných miest, zníženia nezamestnanosti alebo zvýšenia produktivity.⁵⁷

V nadväznosti na regionálnu ekonomiku môžeme regionálny rozvoj vymedziť ako dlhodobý systematický proces pozitívnych zmien v regionálnej ekonomike zahŕňajúci všetkých jeho aktérov, ktorý sa odvíja od individuálnej schopnosti regiónov produkovať s komparatívnymi výhodami tovary a služby, ako aj od schopnosti udržiavať dynamicky primeranú úroveň v delbe práce, a to prostredníctvom efektívneho využívania zdrojov. Podľa Rajčákovej, E. (2005) predstavuje regionálny rozvoj zabezpečenie rastu sociálneho a ekonomického potenciálu regiónu, pričom využívanie tohto potenciálu by malo viesť k rastu životnej úrovne obyvateľov, k sociálnemu a ekonomickému rozvoju krajiny, a to v súlade so zásadami trvalej udržateľnosti.⁵⁸

⁵⁵BUČEK, M. – REHÁK, Š. – TVRDOŇ, J. 2010. *Regionálna ekonómia a politika*.

⁵⁶HRABOVSKÁ, Z. - VALOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly)*.

⁵⁷VYROSTOVÁ, E. 2010. *Regionálna ekonomika a rozvoj*, a HUDEC, O. 2009. *Región ako systém a jeho rozvoj*.

⁵⁸HRABOVSKÁ, Z. - VALOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly)*.
RAJČÁKOVÁ, E. 2005. *Regionálny rozvoj a regionálna politika*.

Na základe uvedených definícií je potrebné zdôrazniť, že regionálny rozvoj je komplexný proces zameraný na dosiahnutie pokroku v rôznych oblastiach, ktorých výsledkom je zvýšenie životnej úrovne a kvality života obyvateľov regiónu.⁵⁹

Buček, M., Rehák, Š. a Tvrdoň, J. (2010) uvádzajú, že úspešný rozvoj musí byť kombináciou všeobecných princípov a lokálneho kompromisu, ktorý zahŕňa históriu a súčasnú situáciu regiónu. Z tohto dôvodu má regionálny rozvoj zahŕňať ekonomické, sociálne, environmentálne, kultúrne a politické aspekty. Podľa Tvrdoňa, J. a kolektívu (1995) je pri regionálnom rozvoji dôležité podporovať rozvoj parciálnych aktivít, pretože spolu tvoria ekonomický základ regiónu. Toto tvrdenie vychádza z toho, že základom regionálneho rozvoja je ekonomický rozvoj, ktorý predstavuje dlhodobý vzostup schopnosti ekonomiky poskytovať obyvateľstvu rôzne tovary a služby.⁶⁰

Rozvoj v regióne podmieňujú a uskutočňujú jednotlivé trhové subjekty, pričom každý zo subjektov ho ovplyvňuje inou formou a mierou. Ide najmä o štát zastúpený štátnou správou, samosprávu ako reprezentanta regiónu, domácnosti, firmy, neziskové organizácie. Pri zabezpečovaní regionálneho rozvoja je nesmierne dôležitá koordinácia všetkých účastníkov tak, aby viedla k spoločnému cieľu.⁶¹

Regionálny rozvoj je ovplyvňovaný aj rôznymi spolupôsobiacimi okolnosťami, ktoré v príčinných súvislostiach vyvolávajú zmeny v území. Aby bolo možné rozvoj ovplyvňovať, je dôležité určiť faktory, ktoré významne vplývajú na vývoj územia.⁶²

Vo všeobecnosti rozlišujeme dve skupiny faktorov, a to:

- exogénne faktory – predstavujú vonkajšie prostredie a patrí medzi ne legislatíva, ekonomická sila štátu, hospodárska a sociálna politika, politický systém, etika, morálka, otvorenosť voči zahraničiu a pod.;
- endogénne faktory – predstavujú vnútorné prostredie, pričom ide o geografický, ľudský, sociálny a ekonomický potenciál, technickú infraštruktúru, urbanistický potenciál a pod.⁶³

⁵⁹SAMSON, Š. – BYRTUS, J. – MUŠKA, M. 2001. *Regionálna ekonomika.*, a HUDEC, O. 2009. *Región ako systém a jeho rozvoj.*

⁶⁰BUČEK, M. – REHÁK, Š. – TVRDOŇ, J. 2010. *Regionálna ekonómia a politika.*, a TVRDOŇ, J. a kol. 1995. *Regionálny rozvoj.*, a LIPTÁKOVÁ, K. 2008. *Ľudský potenciál ako faktor endogénneho regionálneho rozvoja.*

⁶¹TEJ, J. 2002. *Región a správa.*

⁶²VAŇOVÁ, A. 2006. *Strategické marketingové plánovanie rozvoja územia.*

⁶³LIPTÁKOVÁ, K. 2008. *Ľudský potenciál ako faktor endogénneho regionálneho rozvoja.*

V posledných desaťročiach sa význam jednotlivých typov faktorov z hľadiska rozvoja územia regiónu výrazne zmenil. V dôsledku globalizácie a rozvoja nových technologických postupov dochádza k posilňovaniu mäkkých determinantov (ľudské zdroje, inštitucionálna kapacita, sociálny kapitál, atmosféra lokalít). Môžeme teda povedať, že v súčasnosti sú kľúčové endogénne faktory rozvoja, pričom podľa viacerých autorov sa za najdôležitejšie považujú ľudské zdroje, podnikateľské subjekty, fungovanie inštitúcií a infraštruktúra. Za najdôležitejší zdroj rozvoja regiónu však možno označiť ľudský potenciál, ktorým disponujú obyvatelia regiónu, pretože ovplyvňujú vedecko-technický pokrok. Ten je dielom snahy človeka o rozširovanie poznatkov, predpokladom čoho je zvyšovanie úrovne vzdelania.⁶⁴

Vzdelanie, veda a výskum, inovácie a technológie ako faktor rozvoja zdôrazňuje nová teória rastu. Regióny, ktoré sa usilujú o využitie svojho vnútorného rozvojového potenciálu prostredníctvom tejto teórie, musia mať dostatok kompetentných vládnych a vzdelávacích inštitúcií, ako aj inovatívnych firiem. Rast totiž nie je len výsledkom zavádzania nových technológií, ale je procesom generovania nových nápadov. Nové technologické znalosti si vyžadujú investície, preto zanedbanie rozvoja vedy a vzdelávania môže významne obmedziť možnosti rastu regionálnej ekonomiky.⁶⁵

1.3.2 Regionálne disparity

Problematika regionálnych disparít má bohatú históriu, pričom začiatky jej skúmania siahajú do 19. rokov minulého storočia. O vysvetlenie nerovnomerného stavu vývoja regiónov sa pokúsilo viacero ekonomických teórií, ktoré pri posudzovaní disproporcií používali ukazovatele ako priemerná mesačná mzda, čistý mesačný príjem na osobu, miera nezamestnanosti, HDP na obyvateľa. Avšak regionálnymi disparitami ako samostatným fenoménom sa zaoberajú viaceré štúdie. Na Slovensku sa stali veľmi populárne najmä v posledných rokoch, o čom nasvedčuje skutočnosť, že sa im venujú nielen ekonómovia, ale aj geografi a sociológovia. Domáce aj zahraničné štúdie pritom poukazujú na nutnosť využívania interdisciplinárneho

⁶⁴KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ, Z. 2014. *Partnerství v rozvoji obcí, měst a regionu.*, a LIPTÁKOVÁ, K. 2008. *Ľudský potenciál ako faktor endogénneho regionálneho rozvoja.*

⁶⁵BLÁŽEK, J., UHLÍŘ, D. 2011. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace.*
BUČEK, M. – REHÁK, Š. – TVRDOŇ, J. 2010. *Regionálna ekonómia a politika.*

prístupu, pretože doterajšie prístupy opierajúce sa o ekonomické dimenzie nevystihujú celú komplexnosť disparít.⁶⁶

Súčasný stav regionálnej diferenciácie je v našich podmienkach podmienený spoločensko-ekonomickým vývojom krajiny pred rokom 1989. Poznanie vývojových tendencií je dôležitým predpokladom komplexného pochopenia existujúcich regionálnych rozdielov, ako aj nástrojom hľadania a hodnotenia rozvojového potenciálu regiónov. Základný vzorec regionálnej štruktúry na území Slovenska bol položený už koncom 19. storočia. Región Bratislavy a západného Slovenska sa už v tomto období rozvíjal dynamickejšie z dôvodu blízkosti centrálnych oblastí monarchie.⁶⁷

Podľa viacerých autorov sa záujem o regionálne disparity na Slovensku zvýšil v súvislosti s konštituovaním regionálnych samospráv a bol tiež podmienený európskou integráciou, teda vstupom Slovenska do EÚ, v rámci ktorej sa uplatňuje regionálna politika zameraná na znižovanie regionálnych rozdielov. Nezanedbateľným faktorom rastúceho záujmu o regionálne disparity je aj ich postupné prehlbovanie, a tým aj zvyšujúca sa citlivosť verejnosti k nerovnomernému vývoju.⁶⁸

Priestorová diferenciácia javov a procesov je výsledkom potenciálnych možností regiónov prispôbiť sa ekonomickej a sociálnej transformácii. Zároveň sú disparity dôsledkom rôznorodého stavu faktorov ovplyvňujúcich rozvoj regiónov. Skôr ako pristúpime k vymedzeniu faktorov podmieňujúcich vznik a prehlbovanie disparít zadefinujeme si, čo vlastne regionálne disparity znamenajú.⁶⁹

Termín disparita vychádza z latinského slova a znamená rozdielnosť alebo nerovnosť. Ak vychádzame z toho, že sa disparita rovná nerovnosti, potom priestorová disparita sa dotýka odlišností medzi územiami, sídlami, regiónmi a pod.⁷⁰

Podľa štúdie Európskeho parlamentu sú disparity výsledkom procesu polarizácie a ich zväčšovanie je spôsobené rýchlym rastom výkonnosti niektorých regiónov, čo sa negatívne

⁶⁶ BARTALOSOVÁ, E. 2014. *Význam ľudského potenciálu v regionálnom rozvoji*.

MATLOVIČ, R. – MATLOVIČOVÁ, K. 2001. *Regionálne disparity a ich riešenie na Slovensku v rozličných kontextoch*.

⁶⁷ HRABOVSKÁ, Z. – VALOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly)*.

⁶⁸ MATLOVIČ, R. – MATLOVIČOVÁ, K. 2001. *Regionálne disparity a ich riešenie na Slovensku v rozličných kontextoch*.

⁶⁹ ŠVECOVÁ, A. – RAJČÁKOVÁ, E. 2013. *Regionálne disparity v sociálno-ekonomickej úrovni regiónov Slovenska v rokoch 2001-2013*.

⁷⁰ MICHÁLEK, A. 2012. *Teoreticko-konceptuálne východiská výskumu priestorových a regionálnych disparít*.

prejavuje nielen na akumulácii výrobných prostriedkov v znevýhodnených regiónoch, ale aj na nezamestnanosti a celkovej sociálnej situácii v týchto oblastiach.⁷¹

Pri posudzovaní regionálnych disparít zohráva dôležitú úlohu výber vhodných ukazovateľov. Wishlade, F. a Yuill, D. (1997) rozlišujú tri typy regionálnych disparít v závislosti od ukazovateľov, a to:

- ekonomické disparity – zahrňujú rozdiely v kvantite a kvalite výstupu regiónu. Merajú sa prostredníctvom výšky HDP na obyvateľa, ale aj pomocou odvetvovej štruktúry, demografických trendov, dopravnej vybavenosti, príjmu z daní a pod.
- sociálne disparity – vychádzajú z úrovne životných podmienok a príjmu obyvateľstva. Najčastejšie sa používa na meranie týchto disparít miera nezamestnanosti (ale aj štruktúra nezamestnanosti, príjem obyvateľstva, aktívne obyvateľstvo, kvalifikačná štruktúra obyvateľstva).
- územné disparity – súvisia s geografickými a prírodnými podmienkami. Nejde o výsledok ľudskej aktivity, nie je možné ich meniť, preto sa ťažko merajú. Ukazovatele sú zamerané na ich účinky – migrácia, hustotu obyvateľstva.⁷²

Regionálne disparity spôsobujú rôzne ekonomické, politické a sociálne dôsledky. Rozdiely v životnej úrovni spôsobujú nespokojnosť, vyššiu mieru kriminality a sociálne vylúčenie v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou. Taktiež vedú aj k inflačným tlakom v regiónoch s intenzívnou konkurenciou v oblasti kvalifikovanej pracovnej sily, ktorá spôsobuje rast miezd.⁷³

Ako sme už naznačili, dôvody pre skúmanie regionálnych disparít sú rôznorodé. Jedným z kľúčových dôvodov skúmania regionálnych disparít je potreba výskumu toho, v čom sa regióny odlišujú, v čom zaostávajú, a aký to má vplyv na ich systémové zmeny. Ďalším dôvodom je výskum znakov regiónov, ktoré smerujú k ich jedinečnosti a k schopnosti efektívne a účelne využívať svoje komparatívne výhody. Vychádzajúc z týchto dvoch odlišností môžeme hovoriť o slabých a silných stránkach regiónov. Slabé stránky regiónov zvyčajne spočívajú

⁷¹SLOBODNÍKOVÁ, O. 2010. *Analýza vybraných socioekonomických a environmentálnych ukazovateľov v krajoch SR v období 1998 – 2008 v kontexte regionálnych disparít.*, a VYROSTOVÁ, E. 2010. *Regionálna ekonomika a rozvoj.*, a BARTALOSOVÁ, E. 2014. *Význam ľudského potenciálu v regionálnom rozvoji.*

⁷² WISHLADE, F. – YUILL, D. 1997. *Measuring disparities for area designation purposes: issues for the european union.*

⁷³VYROSTOVÁ, E. 2010. *Regionálna ekonomika a rozvoj.*

v chýbajúcich zdrojoch a v schopnosti využiť dostupné zdroje. Silné stránky obvykle pramenia do konkurenčných výhod, ktoré spočívajú v unikátnych zdrojoch.⁷⁴

Regionálne disparity na Slovensku sú ovplyvňované špecifickými procesmi, silnou polarizáciou medzi hlavným mestom a ostatnými krajmi, výraznými rozdielmi v príjmoch na obyvateľa medzi okresmi niektorých krajov, existujúcimi rozdielmi medzi podielom vysokoškolsky vzdelaných ľudí, prehlbovaním rozdielov vidieckeho prostredia voči mestskému, zostávajúcou ekonomickou úrovňou prihraničných oblastí, nedostatočným napojením regiónov na hlavné mesto.⁷⁵

Nakoľko je naša práca zameraná na regionálne disparity vo vzdelanostnej úrovni obyvateľstva, priblížime si ako vzdelanie podmieňuje nerovnomerný rozvoj regiónov.

V posledných rokoch smeruje konkurencieschopnosť regiónov k rastúcej úlohe ľudského kapitálu a zavádza sa pojem konkurencieschopnosť založená na kreativite spojená so vzdelaním ako podmienkou vzniku a šírenia inovácií. Jej význam spočíva vo vytváraní vysokej pridanej hodnoty ako výsledku kreatívneho procesu, pričom na rozdiel od výskumu a vývoja opierajúceho sa o pracovnú silu a infraštruktúru, základom kreativity je spojenie ľudského kapitálu s prostredím. Nakoľko samotné vzdelanie zohráva nezastupiteľnú úlohu v procese tvorby kvalitného kapitálu, niektorí odborníci ho považujú za faktor regionálneho rozvoja a tvorby regionálnych disparít.⁷⁶

Podľa Žitéka, V., Kunca, J. a Toneva P. (2006) je vzdelanosť obyvateľstva jedným z dôležitých sociálno-ekonomických indikátorov, ktoré z pozitívneho i negatívneho hľadiska prispievajú k regionálnej konkurencieschopnosti. Nejde pritom iba o výšku dosiahnutého vzdelania obyvateľov žijúcich v určitom regióne, ale taktiež o kvalifikačné predpoklady, ktoré sú so vzdelaním obyvateľov úzko prepojené a majú vplyv na regionálny pracovný trh.⁷⁷

Podobne aj Petrufová, M. (2014) uvádza, že úroveň ľudského kapitálu je videná ako komparatívna výhoda alebo nevýhoda na posilnenie alebo oslabenie pozície regiónu. Z tohto dôvodu sa regióny musia venovať znalostiam a neustále zlepšovať nové myšlienky v organi-

⁷⁴MICHÁLEK, A. 2012. *Teoreticko-konceptuálne východiská výskumu priestorových a regionálnych disparít.*

⁷⁵HRABOVSKÁ, Z. - VALOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly).*

⁷⁶URBANČÍKOVÁ, N. 2009. *Ľudský a sociálny kapitál v regionálnom rozvoji.*

HAMADA, R. – KASAGRANDA, A. 2012. *Vybrané ekonomické, demografické ukazovatele, ukazovatele infraštruktúrnej vybavenosti a vzdelanostnej úrovne obyvateľstva na meranie regionálnych disparít.*

⁷⁷ŽITEK, V. – KUNC, J. – TONEV, P. 2006. *Vybrané indikátory regionálnej konkurencieschopnosti a jej vývoj.*

začnom učení. Mali by klásť dôraz na celoživotné vzdelávanie, zamestnanosť, sociálnu inklúziu a premeniť sa na tzv. učiace sa regióny.⁷⁸

Identifikovanie charakteru a smeru vzdelávacieho systému v spoločnosti a jej regiónov je dôležité nielen preto, že sa premietne do ich konkurencieschopnosti, ale aj z toho dôvodu, že práve regióny budú hlavní užívatelia služieb poskytovaných vysokými školami.⁷⁹

V priestorovej diferenciacii obyvateľstva na Slovensku sú podľa stupňa dosiahnutého vzdelania zreteľné rozdiely. V roku 2011 mal z hľadiska podielu obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním dominantnú pozíciu Bratislavský kraj (26,2 % obyvateľov kraja), kým ostatné kraje mali približne 11 až 13 % obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (max. 13 % Košický a Žilinský kraj, min. 11,5 % Trnavský kraj). Najlepšie predpoklady pre dosiahnutie vysokoškolského vzdelania sa vytvorili v regiónoch s vyšším podielom osôb s úplným stredoškolským vzdelaním, v centrách vysokých škôl a tiež v hospodárskych oblastiach, v ktorých vysokoškoláci nachádzajú svoje uplatnenie. Z hľadiska počtu osôb s vysokoškolským vzdelaním v mužskej i ženskej časti populácie vo veku 25-64 rokov sa dostali do popredia okresy Bratislavy a Košíc, Banská Bystrica a Zvolen a tiež niektoré okresy Považia (Trenčín, Žilina), ďalej Poprad a Prešov. Vysoké zastúpenie vysokoškolákov majú tiež Piešťany, Trnava, Senec a Pezinok.⁸⁰

Podľa Liptákovej, K. (2008) je nadpriemerná vzdelanostná úroveň v Bratislave, ale aj v Košiciach daná tým, že ide o vysokoškolské centrá. Pričom najnižšie hodnoty majú geograficky marginálne a vzdelanostnou infraštruktúrou nedostatočne saturované oblasti na severe, východe a juhu krajiny. Okrem nerovnomerného rozmiestnenia vysokých škôl môže byť dôvodom regionálnych disparít vo vzdelanostnej úrovni obyvateľov aj štruktúra študijných odborov, ktoré väčšinou zaostávajú za požiadavkami potrieb regiónu.⁸¹

Kuzmišinová, V. (2009) uvádza, že počet absolventov vysokých škôl vo všetkých regiónoch rastie a zároveň sa medziregionálne rozdiely znižujú. Za pozitívne zistenie považuje tiež veľmi tesnú silu závislosti medzi počtom absolventov vysokých škôl vo všetkých regió-

⁷⁸PETRUFOVÁ, M. 2014. *Rozvoj ľudských zdrojov a úloha vysokých škôl v procese znalostnej ekonomiky a regionálneho rozvoja.*

⁷⁹KUZMIŠINOVÁ, V. 2009. *Podniky - univerzity - samospráva (regióny).*

⁸⁰ŠVECOVÁ, A. – RAJČÁKOVÁ, E. 2013. *Regionálne disparity v sociálno-ekonomickej úrovni regiónov Slovenska v rokoch 2001-2013.*, a ŠPROCHA, B. 2011. *Transformácia vzdelanostnej štruktúry populácie Slovenska a jej možný vývoj do budúcnosti.*

⁸¹LIPTÁKOVÁ, K. 2008. *Ľudský potenciál ako faktor endogénneho regionálneho rozvoja.*, a VLČKOVÁ, V. – KOUŘILOVÁ, J. 2010. *Vývoj vysokého školství na území České a Slovenské republiky.*

noch SR a vytvoreným regionálnym HDP, ako aj rastúcu tendenciu podielu absolventov vysokých škôl na celkovej zamestnanosti vo všetkých krajoch. Negatívne hodnotí zistenie, že nie všetky regióny dokážu využiť vytvorenú intelektuálnu kapacitu a dochádza k nadbytku absolventov.⁸²

Pokiaľ ide o podiel stredoškolsky vzdelaných obyvateľov možno konštatovať, že reálne rozdiely medzi jednotlivými časťami Slovenska nie sú až tak výrazné. Vo všetkých štyroch sčítaniach ľudu malo paradoxne najvyššie hodnoty podielu stredoškolsky vzdelaného obyvateľstva mesto Košice a najnižšie okres Veľký Krtíš. V rokoch 2001 až 2011 bol zaznamenaný presun z nižších do vyšších kategórii stredoškolského vzdelania, a to vo všetkých krajoch.⁸³

Hoci regionálne disparity zostávajú z hľadiska vzdelanostnej štruktúry stále výrazne, možno však sledovať aj pozitívne vývojové tendencie. Predovšetkým skutočnosť, že vzdelanostná štruktúra obyvateľstva Slovenska sa dlhodobo zlepšuje. Napríklad od roku 1960 klesol podiel osôb so základným vzdelaním zo 78 % (1960) na 17,7 % v roku 2011. Druhým kladom je, že pozitívne zmeny vo vzdelanostnej štruktúre zasahujú celé územie Slovenska do takej miery, že výrazne neprehlbujú regionálne disparity. Napriek pozitívnym trendom možno konštatovať aj isté riziká ďalšieho vývoja, keďže vzdelanostná štruktúra Slovenska vo svojich parametroch stále zaostáva za vyspelými krajinami.⁸⁴

1.3.3 Regionálna politika ako nástroj zmierňovania regionálnych disparít vo vzdelanostnej úrovni obyvateľstva

Existencia regionálnych disparít, potreba ich zmierňovania a nevyhnutnosť zosúladovania rôznorodých opatrení na podporu rozvojových aktivít v regiónoch, vyvoláva potrebu koordinovaného postupu zodpovedných inštitúcií na rôznych úrovniach, to znamená potrebu formulovania regionálnej politiky.⁸⁵

Môžeme nájsť mnoho rôznych definícií regionálnej politiky, najčastejšie sa však chápe ako súbor cieľov, nástrojov a činností na zlepšenie priestorového usporiadania ekonomických

⁸² KUZMIŠINOVÁ, V. 2009. *Podniky - univerzity - samospráva (regióny)*.

⁸³ LAUKO, V. a kol. 2012. *Najnovšie vývojové trendy vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva Slovenska v časovo-priestorových súvislostiach.*, a ŠVECOVÁ, A. – RAJČÁKOVÁ, E. 2013. *Regionálne disparity v sociálno-ekonomickej úrovni regiónov Slovenska v rokoch 2001-2013*.

⁸⁴ LAUKO, V. a kol. 2012. *Najnovšie vývojové trendy vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva Slovenska v časovo-priestorových súvislostiach*.

⁸⁵ HRABOVSKÁ, Z. - VALOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly)*.

činností, na znižovanie regionálnych disparít a na zabezpečenie ekonomického, sociálneho a územného rozvoja regiónov. Podľa viacerých autorov je regionálna politika súčasťou hospodárskej politiky štátu a realizuje sa v úzkej súčinnosti s odvetvovými politikami, štrukturálnou a urbanistickou politikou.⁸⁶

Regionálna politika je na Slovensku definovaná tiež zákonom č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, podľa ktorého ide o koordinovaný súbor činností a postupov príslušných orgánov a organizácií na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, ktoré prispievajú k hospodárskemu, sociálnemu a územnému rozvoju regiónov.

Podpora regionálneho rozvoja je na Slovensku zameraná najmä na komplexné využívanie vnútorného potenciálu územia, na rozvoj vedy, výskumu a vývoja, ako aj informatizácie v regióne, na rozvoj podnikateľského prostredia s cieľom zvýšiť produktivitu a vytvárať nové pracovné miesta. Taktiež na rozvoj ľudských zdrojov vrátane zvyšovania vzdelanostnej úrovne, kvalifikácie a zlepšovania prípravy mladých dospelých na trh práce, ale aj na podporu rovnakých príležitostí na trhu práce.⁸⁷

Od cieľov regionálnej politiky závisí štruktúra jej nástrojov. Ide o nástroje, ktoré má regionálna politika k dispozícii, ktorými môže ovplyvňovať správanie sa ekonomických subjektov, a ktoré by zodpovedali sledovaným cieľom.⁸⁸

Podľa druhu a sily sa zvyknú deliť na:

- a) informačné opatrenia – tzv. mäkké nástroje, ktoré pôsobia najmenšou intenzitou, pričom ich úloha neustále rastie. Ide napríklad o informácie o vzdelávaní pracovných síl, o rekvalifikačných kurzoch, o voľných pracovných miestach.⁸⁹
- b) finančné nástroje - finančná motivácia subjektov k ekonomickej činnosti v regióne. Majú podobu dotácií, lacnejších úverov, rôznych daňových zvýhodnení. Pre jedincov môžu byť nápomocné formou dotácií na vzdelanie.
- c) opatrenia v infraštruktúre – majú rovnakú úlohu ako finančné nástroje, nakoľko sa vďaka výstavbe infraštruktúry stávajú regióny prítiažlivejšie a výhodnejšie.

⁸⁶ VYROSTOVÁ, E. 2010. *Regionálna ekonomika a rozvoj*.

BUČEK, M. – REHÁK, Š. – TVRDOŇ, J. 2010. *Regionálna ekonómia a politika*.

⁸⁷ Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

⁸⁸ SAMSON, Š. – BYRTUS, J. – MUŠKA, M. 2001. *Regionálna ekonomika*.

⁸⁹ STEJSKAL, J. – KOVÁRNÍK, J. 2009. *Regionálni politika a její nástroje*.

- d) regulačné a administratívne opatrenia – najtvrdšie zásahy, prostredníctvom ktorých možno určité správanie a konanie zakázať alebo povoliť. Ide napríklad o výstavbu a zakladanie podnikov, ale aj škôl.⁹⁰

Je potrebné podotknúť, že významnú úlohu pri nasmerovaní regionálnej politiky SR zohráva EÚ. Strategické ciele EÚ v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy sú zamerané na celoživotné vzdelávanie a mobilitu, zlepšenie efektivity a kvality vzdelávania, podporu spravodlivosti a sociálnej súdržnosti, zlepšenie kreativity a inovácií vrátane podnikavosti na všetkých úrovniach vzdelávania. Za účelom naplnenia týchto cieľov sú realizované aktivity na rozšírenie príležitosti mobility vo vzdelávaní, na posilnenie partnerstiev medzi školami a spoločnosťou, ako aj aktivity zamerané na viacjazyčnosť, inovácie a informačno-komunikačné technológie.⁹¹

Zvyšovanie úrovne vzdelanosti obyvateľstva si teda vyžaduje regionálnu stratégiu rozvoja ľudských zdrojov, ktorá by sa orientovala na tri aspekty, a to zameranie výučby na školách všetkých typov čo najviac na prax, identifikovanie hlavných problémov, pred ktorými región stojí a zdôrazňovanie všetkých foriem učenia sa.⁹²

Významným zdrojom financovania oblasti vzdelávania sú fondy EÚ. Beblavý, M. a Kišš, Š. (2010) však zdôrazňujú, že eurofondy majú byť využívané nielen do prístrojov, ale aj do ľudí. Vo výskumných projektoch preto navrhujú zamerať sa na budovanie výskumných kapacít, ktoré sú v súčasnosti na okraji záujmu. Prostriedky je taktiež potrebné uvoľniť v prospech ľudských zdrojov vo forme platov, zahraničných odborníkov ako účastníkov na projektoch, a to aj na úkor dôrazu na infraštruktúru.⁹³

Podľa výskumov v regionálnej politike by regióny uvítali realizáciu spoločných výskumov, lokálne stretnutia vedeckých pracovníkov a absolventov, kooperatívnu a poradenskú činnosť, využitie vysokoškolského prostredia pre regionálnu univerzitnú vybavenosť, vydávanie publikácií o regióne v spolupráci s vysokými školami, vzdelávanie seniorov pre región,

⁹⁰SAMSON, Š. – BYRTUS, J. – MUŠKA, M. 2001. *Regionálna ekonomika*.

⁹¹VIDOVÁ, J. 2013. *Investície do ľudského kapitálu – predpoklad zvyšovania miery zamestnanosti*.

⁹²PETRUFOVÁ, M. 2014. *Rozvoj ľudských zdrojov a úloha vysokých škôl v procese znalostnej ekonomiky a regionálneho rozvoja*.

⁹³BEBLAVÝ, M. – KIŠŠ, Š. 2010. *12 riešení pre kvalitnejšie vysoké školy*.

zabezpečovanie komunitných projektov, spoločné výstupy s podnikmi na úrovni regiónu, vývoj webových stránok a pod.⁹⁴

⁹⁴PETRUFOVÁ, M. 2014. *Rozvoj ľudských zdrojov a úloha vysokých škôl v procese znalostnej ekonomiky a regionálneho rozvoja.*

2 Cieľ práce a metodika práce

Cieľom diplomovej práce je identifikovanie regionálnych disparít vo vysokoškolskom vzdelaní v Košickom kraji a zhodnotenie ich dopadu na trh práce. Skúmanými premennými v rámci vysokého školstva budú počty absolventov univerzít a vysokých škôl.

Naplnenie hlavného cieľa dosiahneme prostredníctvom dvoch parciálnych cieľov. Prvým čiastkovým cieľom je zanalyzovať vývoj počtu absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch Slovenska v rokoch 2004, 2010 a 2014. Naplnenie tohto cieľa nám umožní určiť úroveň vysokého školstva v Košickom kraji v porovnaní s ostatnými kraji Slovenska. Druhým čiastkovým cieľom je overiť existenciu disparít vo vysokoškolskom vzdelaní v rámci okresov Košického kraja, v rokoch 2004, 2010 a 2014 a zhodnotiť uplatniteľnosť absolventov na trhu práce.

Hlavným objektom skúmania je Košický kraj, v rámci ktorého budeme sledovať regionálne disparity vo vývoji vysokoškolského vzdelania. Aby sme mohli pristúpiť ku skúmaniu zvoleného objektu, spracovali sme teoretické poznatky v oblasti vzdelávania, vysokého školstva a regionálnych disparít. Na základe získaných vedomostí uskutočníme analýzu vybraného objektu v záujme naplnenia stanovených cieľov. Budeme pri tom využívať viacero adekvátnych vedeckých metód.

Štatistická metóda nám pomôže pri zostavovaní tabuliek s údajmi. S touto metódou je úzko spojená grafická metóda, ktorú využijeme pri tvorbe potrebných grafov. Obe metódy nám umožnia lepšiu interpretáciu výsledkov. Empirické dáta potrebné pre vyhodnotenie výsledkov získame predovšetkým na základe analýzy, a to:

- vývoja počtu žiakov základných, stredných a vysokých škôl;
- vývoja počtu absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch Slovenska;
- vývoja počtu absolventov vysokých škôl v Košickom kraji;
- vývoja počtu nezamestnaných absolventov vysokých škôl Košického kraja.

Údaje potrebné pre analýzu získame zo Štatistického úradu SR, Ministerstva školstva SR, UIPŠ a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. Primárny zdrojom pri zostavovaní tabuliek a grafov však budú štatistiky UIPŠ a databázy Datacube, v rámci ktorej sme využili dáta z Regionálnej databázy Štatistického úradu Slovenskej republiky.

Na zistenie vývoja počtu žiakov, absolventov, uchádzačov o zamestnanie a regionálnych disparít použijeme metódu komparácie, ktorá nám umožní porovnať dáta v sledovanom období – roky 2004, 2010 a 2014 a určiť rozdiely medzi krajinami Slovenska a okresmi Košického kraja. Taktiež budeme využívať metódu syntézy a dedukcie pri popise jednotlivých skutočností, no predovšetkým pri zhrnutí zistení a naformulovaní odporúčaní.

3 Výsledky práce

3.1 Analýza vzdelanostnej úrovne obyvateľstva na Slovensku s dôrazom na regionálne disparity vo vysokoškolskom vzdelaní

V tejto časti sa budeme venovať analýze obyvateľstva na Slovensku, pričom dôraz budeme klásť na rozdiely vo vzdelanostnej úrovni v jednotlivých krajoch. Následne pristúpime k analýze vysokého školstva a bližšie porovnáme vzdelanostnú úroveň vo vybranom kraji. V poslednej časti zanalyzujeme uplatnenie absolventov vysokých škôl na trhu práce, aby sme poukázali na mieru prepojenosti školstva a pracovného trhu.

3.1.1 Analýza vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva na Slovensku

V teoretickej časti sme poukázali na dôležitosť vzdelávania, ktorého význam sa umocňuje najmä s prechodom spoločnosti na znalostnú, informačnú spoločnosť. Tá prináša nové nároky na kvalitu ľudských zdrojov, od ktorých závisí konkurencieschopnosť Slovenska a jeho regiónov. Z tohto dôvodu sa do kľúčovej pozície v oblasti rozvoja ľudských zdrojov dostáva vzdelávanie. Avšak možnosti v rámci získania vzdelania sú v jednotlivých regiónov Slovenska odlišné, a to hlavne v oblasti vysokého školstva. Sledovanie obyvateľstva sa preto stáva nevyhnutnosťou. Na základe analýz možno identifikovať stav, vývojové trendy, ale aj rozdiely vo vzdelanostnej úrovni obyvateľstva jednotlivých regiónov.

Vychádzajúc z uvedených skutočností považujeme za potrebné, pristúpiť k analýze vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva na Slovensku. Údaje potrebné pre analýzu budeme čerpať z regionálnej štatistiky, ktorú zverejňuje Štatistický úrad Slovenskej republiky. Skôr ako začneme analyzovať počty žiakov škôl v rámci jednotlivých stupňov vzdelávania, spracujeme prehľad počtu obyvateľov v jednotlivých krajoch v rokoch 2004, 2010 a 2014. Tieto roky sme si nevybrali náhodne, ale z toho dôvodu, že sa nimi budeme zaoberať v celej praktickej časti našej práce.

Tabuľka 1 – Obyvateľstvo trvalo bývajúce na Slovensku za roky 2004, 2010 a 2014

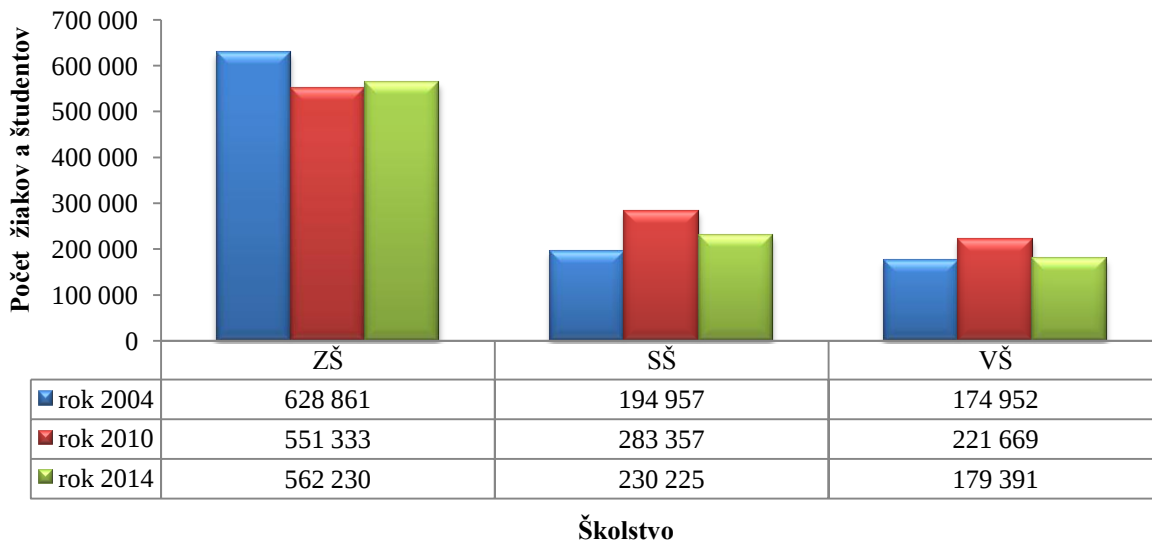
Kraj	rok 2004	rok 2010	rok 2014
Bratislavský	601 004	625 031	632 502
Trnavský	553 221	558 199	559 676
Trenčiansky	601 530	591 371	590 080
Nitranský	709 492	685 211	682 594
Žilinský	694 218	690 509	690 459
Banskobystrický	658 516	655 575	653 226
Prešovský	796 557	819 916	820 608
Košický	770 525	795 616	796 533
Slovensko	5 385 063	5 421 428	5 425 678

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR - databáza Datacube

Tabuľka 1 zobrazuje počet obyvateľov na Slovensku v rokoch 2004, 2010 a 2014. Na základe regionálnych analýz bolo k 31. decembru 2004 evidovaných 5 385 063 obyvateľov, v roku 2010 to bolo 5 421 428 obyvateľov a v roku 2014 bolo zaznamenaných 5 425 678 obyvateľov. Ako si môžeme všimnúť od roku 2004 do roku 2010 počet obyvateľov Slovenska vzrástol o 36 365 obyvateľov, zatiaľ čo od roku 2010 do roku 2014 vzrástol počet obyvateľov len o 4 250. Môžeme teda konštatovať, že na Slovensku pribúda čoraz menej obyvateľov. Počas desiatich rokov sme zaznamenali najväčší nárast v počte obyvateľstva v Bratislavskom kraji, a to 31 498 obyvateľov. Na druhej strane najväčší úbytok sme zaznamenali v Nitrianskom kraji, kde počet obyvateľov do roku 2014 poklesol o 26 898 obyvateľov.

Vývoj obyvateľstva na Slovensku sme si priblížili, môžeme prejsť k analýze počtu žiakov a študentov základných, stredných a vysokých škôl na Slovensku.

Graf 1 – Počet žiakov na školách v rokoch 2004, 2010 a 2014

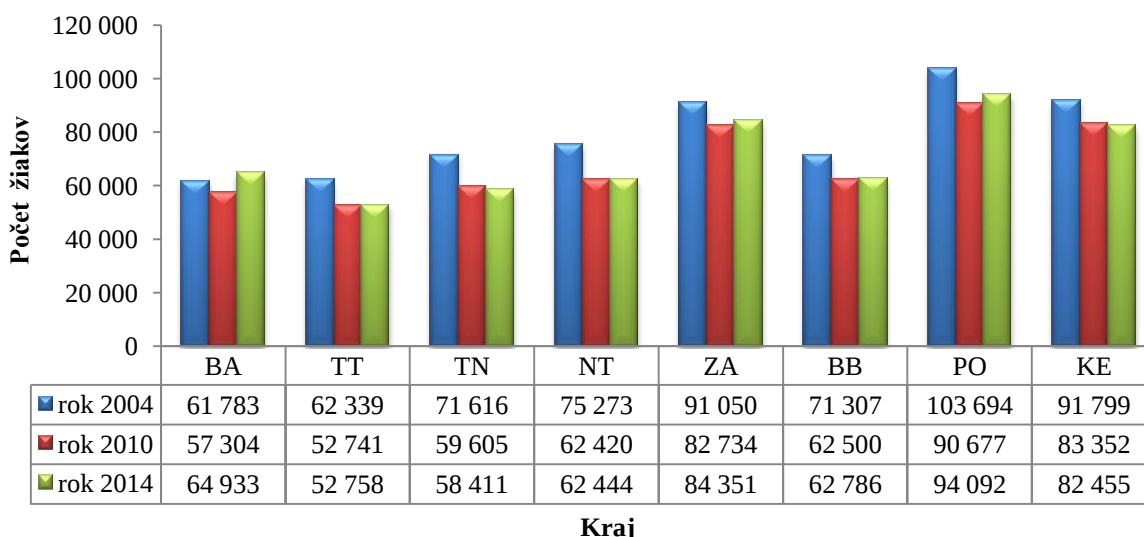

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR – databáza Datacube

Na grafe 1 môžeme vidieť, že počet žiakov na základných školách od roku 2004 do roku 2014 poklesol, a to o 66 631 žiakov, čo pravdepodobne súvisí s demografickým vývojom obyvateľstva. Aj keď medzi rokmi 2010 a 2014 vzrástol počet žiakov o 10 897, je to len mierny nárast. Počet študentov na stredných školách sa od roku 2004 do roku 2010 zvýšil o 88 400, no od roku 2010 do roku 2014 poklesol o 53 132 študentov. Môžeme však konštatovať, že počet študentov na stredných školách v priebehu desiatich rokov vzrástol, a to aj napriek nepriaznivému demografickému vývoju. Táto skutočnosť je prejavom rastúceho záujmu obyvateľstva o stredoškolské štúdium. Keď sa pozrieme na počet vysokoškolských študentov vidíme, že od roku 2004 do roku 2010 vzrástol počet študentov až o 46 717 študentov. Naopak od roku 2010 do roku 2014 počet vysokoškolských študentov klesol o 42 278 študentov, čo je výrazný pokles v priebehu štyroch rokov.

Základne údaje v rámci celého Slovenska sme si priblížili, môžeme teda pristúpiť k analýze počtu študentov v jednotlivých krajoch Slovenska. Dáta potrebné pre analýzu budeme čerpať taktiež z regionálnych štatistík za roky 2004, 2010 a 2014. Najprv si priblížime počet žiakov na základných školách v daných regiónoch Slovenska.

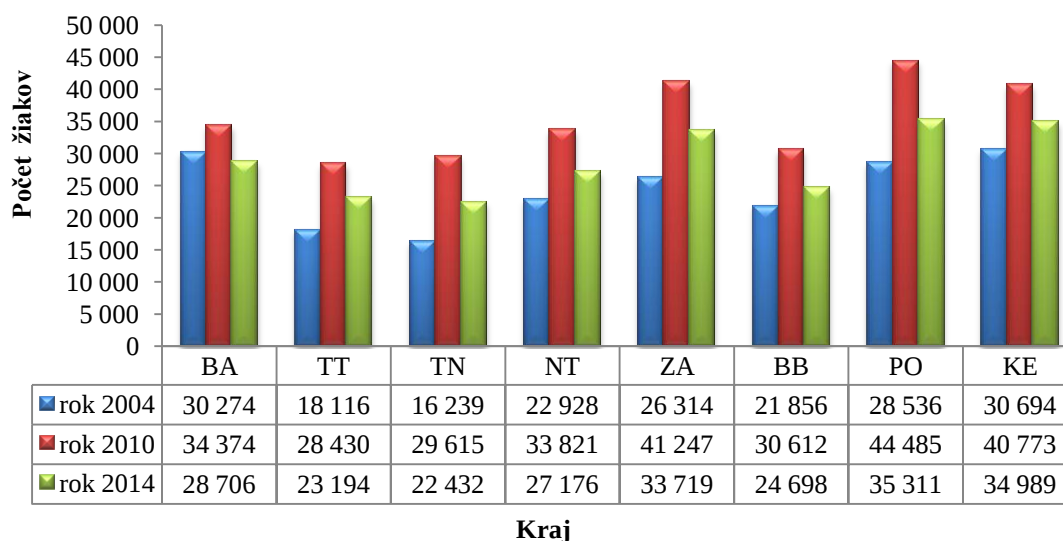
Graf 2 – Počet žiakov na základných školách v jednotlivých krajoch Slovenska v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR – databáza Datacube

Na grafe 2 môžeme vidieť, že najväčší počet žiakov na základných školách počas sledovaných rokov bol v Prešovskom kraji. V roku 2004 v tomto kraji študovalo na základných školách až 103 694 žiakov a v roku 2014 94 092 žiakov, čo je síce menej, no vzhľadom na demografický vývoj možno hovoriť o raste počtu žiakov v Prešovskom kraji. Druhým krajom s najväčším počtom žiakov bol v roku 2004 a 2010 Košický kraj. Avšak v roku 2014 ho predbehol Žilinský kraj s počtom žiakov 84 351. Naopak najmenej žiakov na základných školách bolo v roku 2004 v Bratislavskom kraji, a to len 61 783 žiakov, no v roku 2014 už mal Bratislavský kraj viac žiakov ako Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky a Banskobystrický kraj. V roku 2010 a 2014 bol najmenší počet žiakov v Trnavskom kraji a pohyboval sa približne na počte 52 750 žiakov. Napriek tomu, že sa v tomto kraji zvýšil počet obyvateľov (viď. tabuľku 1) o 6 455 obyvateľov, počet žiakov nijako významne nevzrástol. Po priblížení základného školstva v jednotlivých krajoch Slovenska, môžeme prejsť k počtu žiakov na stredných školách, ktorých počet máme uvedený v nasledujúcom grafe.

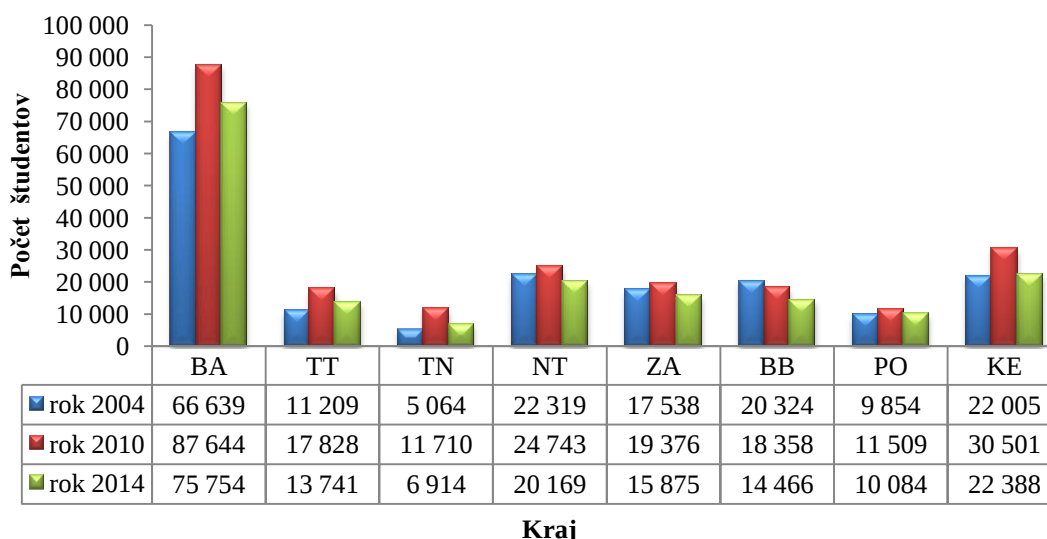
**Graf 3 – Počet študentov na stredných školách v jednotlivých krajo-
venska v rokoch 2004, 2010 a 2014**

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR – databáza Datacube

Na grafe 3 môžeme vidieť, že v roku 2004 bolo najviac študentov na stredných školách v Košickom kraji, a to 30 694. V roku 2010 a 2014 bol najväčší počet žiakov na stredných školách v Prešovskom kraji. Je to však ovplyvnené tým, že tieto kraje majú najväčší počet obyvateľov. V roku 2014 mal Žilinský kraj o 106 074 obyvateľov menej ako Košický kraj, no počet študentov stredných škôl bol v Žilinskom kraji menší len o 1 270. Z tohto dôvodu môžeme konštatovať, že v Žilinskom kraji je väčší počet stredoškolsky vzdelaného obyvateľstva ako v Košickom kraji. Od roku 2004 do roku 2010 sa počet študentov v Žilinskom kraji výrazne zvýšil, a to až o 14 933 žiakov, no od roku 2010 do roku 2014 klesol počet študentov o 7 528, aj napriek tomu, že sa počet obyvateľov výrazne nezmenil. Naopak najmenej študentov na stredných školách bolo v Trenčianskom kraji, a to v roku 2014 len 22 432 študentov.

Graf 4 – Počet študentov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch Slovenska v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR – databáza Datacube

Na grafe 4 vidíme, že najväčší počet študentov na vysokých školách je v Bratislavskom kraji. V roku 2014 študovalo v Bratislavskom kraji 75 754 vysokoškolákov. Druhy najväčší počet študentov sa nachádzal na vysokých školách v Košickom kraji, v ktorom v roku 2014 bolo 22 388 študentov. V Bratislavskom kraji počet študentov od roku 2010 do roku 2014 klesol o 11 890 študentov a v Košickom kraji o 8 113. Naopak najmenší počet študentov na vysokých školách je v Trnavskom kraji. Musíme tiež konštatovať, že počet študentov vo všetkých krajoch od roku 2004 do roku 2010 stúpol. Od roku 2010 však začal klesať v dôsledku nepriaznivého demografického vývoja. Ak porovnáme roky 2004 a 2014 zistíme, že v Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom, Prešovskom a Košickom kraji počet študentov vysokých škôl vzrástol, kým v Nitrianskom, Žilinskom a Banskobystrickom kraji počet vysokoškolákov klesol.

3.1.2 Analýza absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch Slovenska

Vysoké školy každý rok prinášajú na trh práce množstvo absolventov, ktorí by mali byť najväčším prínosom pre regióny. V predchádzajúcej podkapitole sme mali možnosť vidieť, že počet študentov na vysokých školách vo väčšine regiónov narastá, a to aj napriek zlým

mu demografickému vývoju. Je to však čiastočne ovplyvnené spôsobom financovania vysokých škôl, ktoré sa snažia udržiavať počty študentov, ale aj rastúcim záujmom obyvateľov o štúdium. Rast študentov a absolventov vysokých škôl podmienil aj vznik súkromných škôl, ktoré sú na Slovensku zakladané od roku 2002. V súvislosti s ich veľkým nárastom vláda SR prijala opatrenie, na základe ktorého môže od roku 2011 zamietnuť vznik súkromnej školy, ak nepovažuje jej prínos v súlade s verejným záujmom.

V súčasnosti pôsobí na Slovensku 13 súkromných škôl. Tento počet mal vzrásť o ďalšie dve súkromné vysoké školy, no na základe rokovania vlády SR zo dňa 4. marca 2015 sa rozhodlo, že trh vysokoškolského vzdelávania na Slovensku je už presýtený a odbory, ktoré sa mali učiť na školách sú dostatočne pokryté z existujúcich vysokoškolských kapacít. Toto opatrenie má zabezpečiť, aby absolventi vysokých škôl boli skutočným prínosom pre regióny Slovenska.⁹⁵

Nasledujúca tabuľka zobrazuje počet vysokých škôl, ktoré vychovávajú absolventov v jednotlivých regiónoch, pričom konkrétny zoznam sa nachádza v prílohe 1 aj s počtom absolventov.

Tabuľka 2 – Počet vysokých škôl na Slovensku z roku 2014

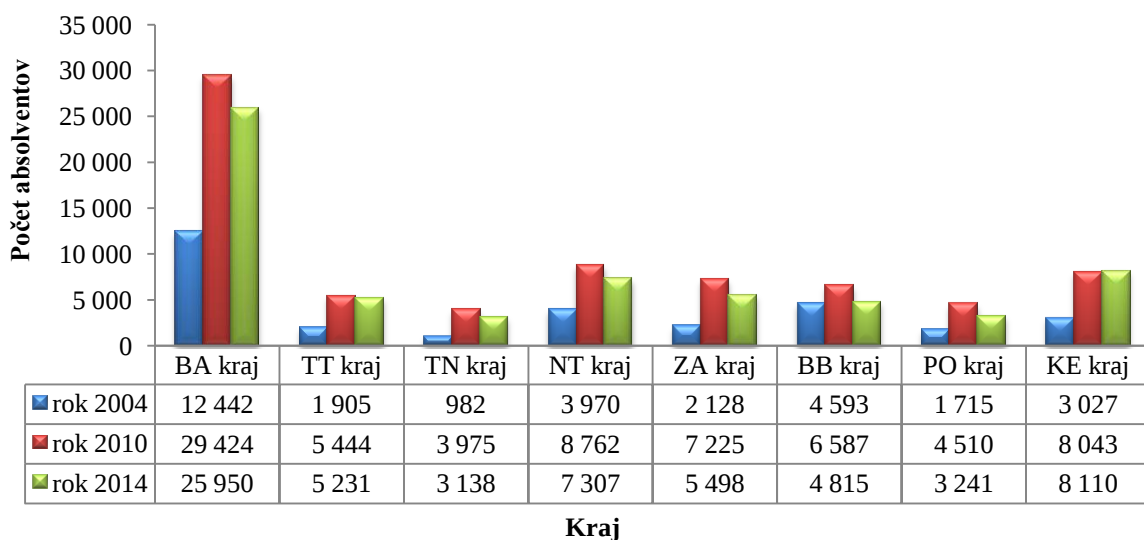
Kraj	Počet škôl			Spolu
	verejných	súkromných	štátnych	
Bratislavský	5	6	2	13
Trnavský	2	3	0	5
Trenčiansky	2	1	0	3
Nitriansky	3	0	0	3
Žilinský	2	0	1	3
Banskobystrický	3	1	0	4
Prešovský	1	1	0	2
Košický	3	1	0	4
Spolu	21	13	2	36

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

⁹⁵ TASR. 2015. *Vláda stopla vznik dvoch nových súkromných vysokých škôl.*

Vzhľadom na skutočnosť, že v Bratislavskom kraji je najväčší počet vysokých škôl, tak aj počet absolventov bude najväčší. Aby sme potvrdili túto skutočnosť a zobrazili ako sa mení vývoj počtu absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch, zanalyzujeme ich počet v rokoch 2004 a 2014. Nakoľko mnoho vysokých škôl vzniklo po roku 2004 v rámci analýzy zobrazíme aj rok 2010, ktorý zároveň považujeme z hľadiska vývoja absolventov za prelomový.

Graf 5 – Absolventi s vysokoškolským vzdelaním v regiónoch Slovenska v rokoch 2004, 2010 a 2014

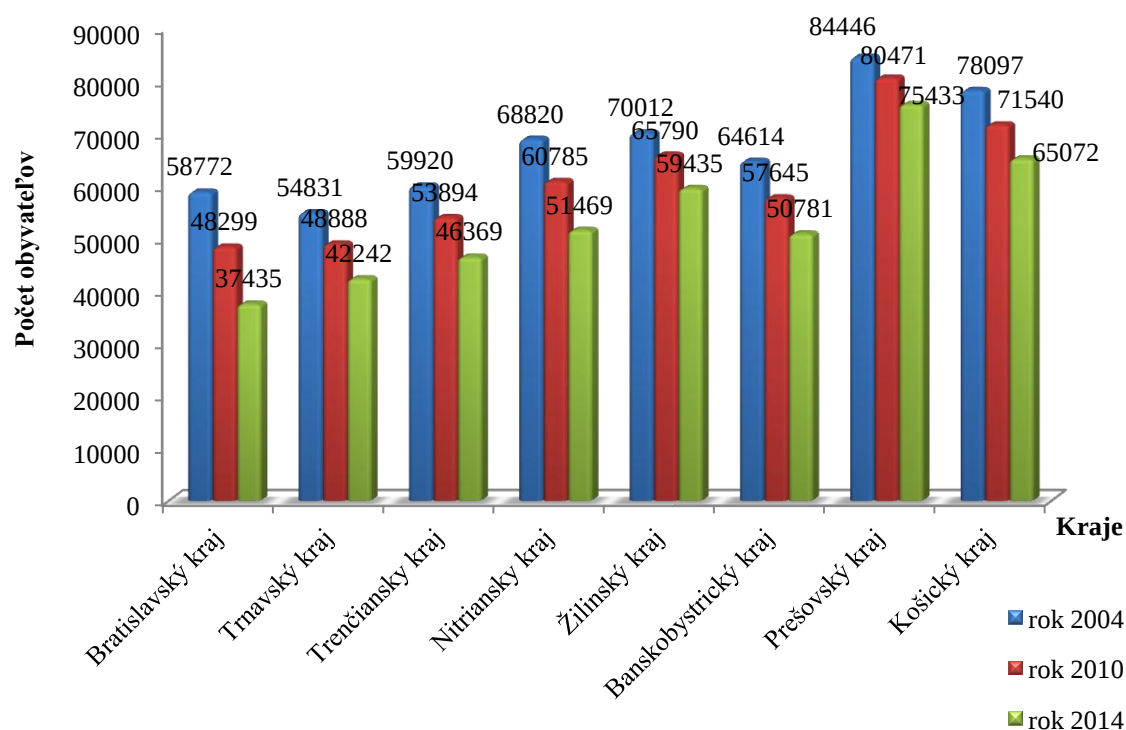
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

Na grafe 5 vidíme, že ako sme predpokladali najväčší počet absolventov vysokých škôl je v Bratislavskom kraji, a to až 25 950 (r. 2014). Zatiaľ čo najmenej vysokoškolákov bolo vo všetkých analyzovaných rokoch v Trenčianskom kraji. Druhý najväčší počet absolventov mal Košický kraj, ktorý v roku 2014 predstavoval 8 110 absolventov. Pri porovnaní jednotlivých rokov môžeme konštatovať, že počet absolventov vysokých škôl bol v roku 2014 vo všetkých krajoch väčší ako v roku 2004. Pričom najväčší nárast bol v Bratislavskom a Košickom kraji, kým najmenší v Banskobystrickom kraji. Aj keď sa počet absolventov zvýšil, musíme konštatovať, že od roku 2010 sa počet absolventov znižuje pravdepodobne v dôsledku nepriaznivého demografického vývoja obyvateľstva a tiež v dôsledku odchodu mladých ľudí za štúdiom do

zahraničia a najmä do Čiech. Mierny nárast medzi rokmi 2010 a 2014 bol len v Košickom kraji.

Skôr ako prejdeme na analýzu počtu absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch, zobrazíme počet obyvateľov vo vekovej skupine od 19 do 24 rokov. Nakoľko môžeme predpokladať, že obyvatelia v tomto veku väčšinou absolvujú vysokú školu.

Graf 6 – Počet obyvateľov vo veku 19 až 24 rokov v jednotlivých regiónoch Slovenska

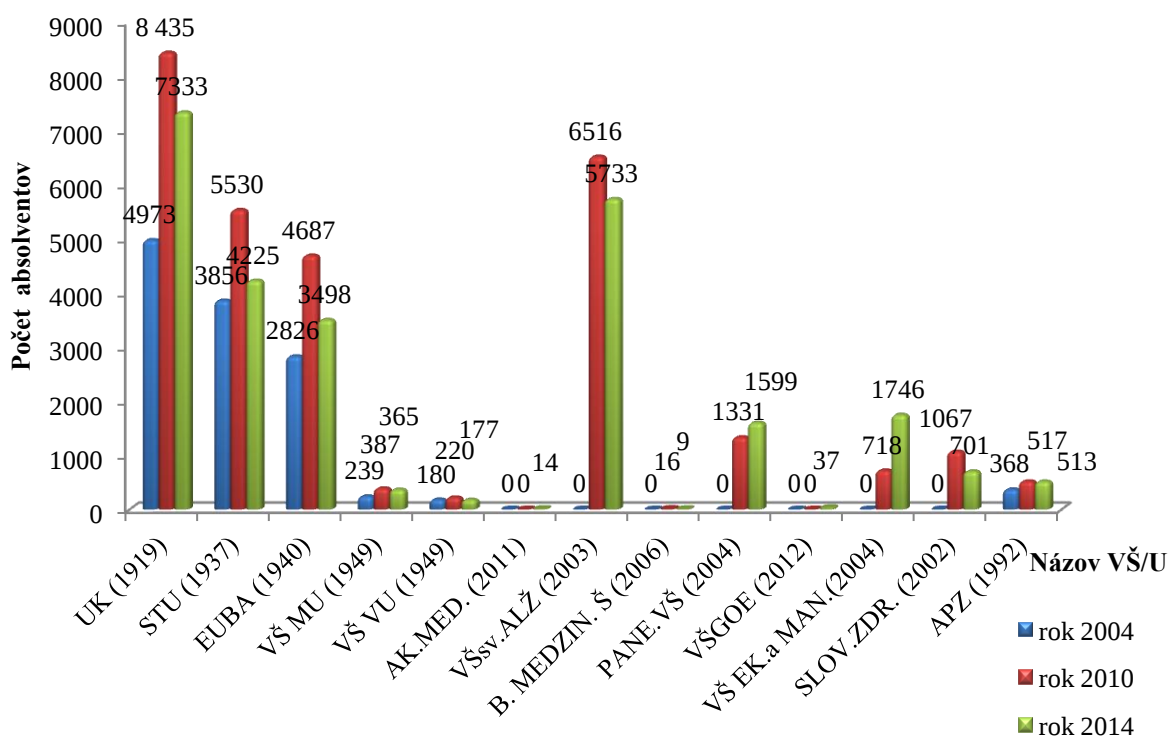
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR – databáza Datacube

Na grafe 6 vidíme, že počet obyvateľov vo vekovej skupine 19 až 24 rokov klesá. Pričom najväčší pokles nastal v Bratislavskom kraji, a to o 21 337 mladých ľudí. Môžeme si tiež všimnúť, že najväčší počet obyvateľov vo vymedzenej vekovej skupine sa nachádza v Prešovskom kraji, kde bolo v roku 2014 až 75 433 obyvateľov vo veku 19 až 24 rokov. Druhým krajom s najväčším počtom obyvateľstva v danej vekovej skupine je Košický kraj s počtom obyvateľov 65 072. Naopak najnižší počet obyvateľov v danej vekovej skupine sme v roku 2014 zaznamenali v Bratislavskom kraji, a to len 37 435. Nízky počet mladých ľudí sa

nachádza aj v Trnavskom kraji, ktorý v roku 2014 dosiahol počet 42 242 obyvateľov vo veku 19 až 24 rokov.

Aby sme lepšie zobrazili vývoj počtu absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch, pristúpime k analýze absolventov z hľadiska škôl, ktoré ich vychovali. Nakoľko prítomnosť vysokej školy v regióne výrazne ovplyvňuje počet absolventov, chceme túto skutočnosť aj prakticky overiť.

Graf 7 – Počty absolventov jednotlivých VŠ v Bratislavskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

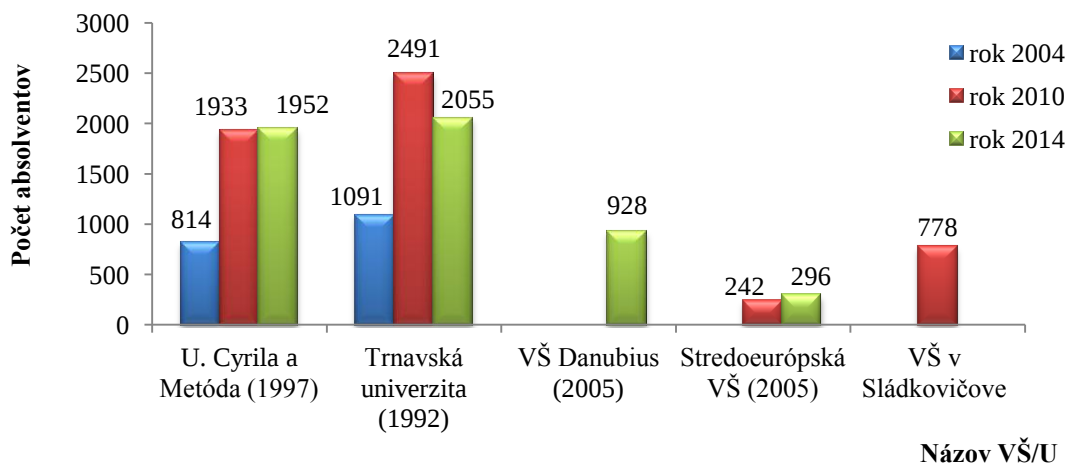

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

Na základe uvedeného grafu 7 môžeme konštatovať, že najviac absolventov vo všetkých analyzovaných rokoch bolo z Univerzity Komenského, ktorá je najstaršou univerzitou na Slovensku. V roku 2004 ukončilo túto univerzitu 4 973 absolventov a v roku 2014 to bolo až 7 333 absolventov, a to aj napriek nepriaznivému demografickému vývoju, ktorý vyjadruje rok 2010. To znamená, že od tohto roku začal počet absolventov klesať, je však stále väčší ako v roku 2004. Medzi rokom 2010 a 2014 je pokles o 1 102 absolventov. Dlhoročná tradícia a kvalita štúdia na tejto univerzite je pravdepodobne dôvodom vysokého počtu absolventov.

Z hľadiska členenia vysokých škôl na verejné, súkromné a štátne musíme tiež konštatovať, že verejné vysoké školy vychovávajú najviac absolventov. Výnimkou je Vysoká školy múzických umení a VŠ výtvarných umení, ktoré však majú špecifické zameranie, preto je počet absolventov primeraný. Na druhom mieste s najvyšším počtom absolventov je Vysoká škola Sv. Alžbety, ktorá vznikla v roku 2003 ako súkromná vysoká škola. V roku 2010 bolo na trhu práce 6 516 absolventov a v roku 2014 5 733 absolventov. Takýto vysoký počet absolventov môžeme pripísať tomu, že daná vysoká škola má množstvo detašovaných pracovísk, ktoré sa nenachádzajú len v Bratislavskom kraji, ale aj iných regiónoch Slovenska. Počet a rozmiestnenie detašovaných pracovísk konkretizuje príloha 2. Oproti ostatným súkromným VŠ vychováva o mnoho viac absolventov a dokonca predbehla aj univerzity s dlhoročnou tradíciou, a to Slovenskú technickú univerzitu a Ekonomickú univerzitu. Na druhej strane najnižší počet absolventov má Bratislavská medzinárodná škola liberálnych štúdií, ktorá vznikla v roku 2006 ako súkromná škola. V roku 2014 mala len 9 absolventov.

Graf 8 – Počty absolventov jednotlivých VŠ v Trnavskom regióne za roky 2004, 2010 a 2014

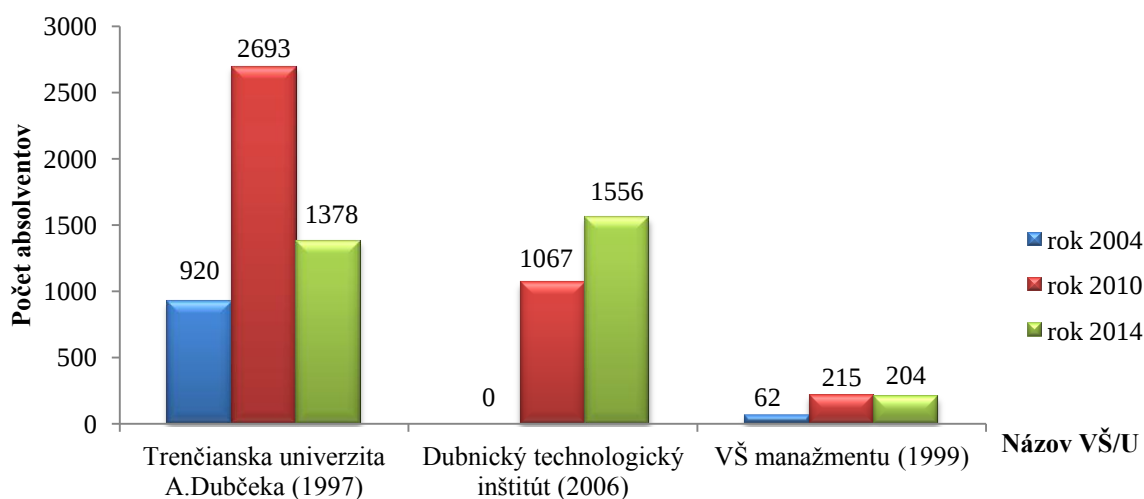

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

V Trnavskom kraji ukončilo najviac študentov verejné vysoké školy. V roku 2014 mala Trnavská univerzita 2 055 absolventov a Univerzita Cyrila a Metóda 1 952 absolventov. Musíme konštatovať, že počet absolventov na Univerzite Cyrila a Metóda od roku 2004 narástol o 1 138 absolventov a dokonca medzi rokmi 2010 a 2014 nedošlo k poklesu. Spomedzi

súkromných vysokých škôl mala najnižší počet absolventov v roku 2014 Stredoeurópska vysoká škola, a to 296. Aj v prípade tejto školy sa počet absolventov oproti roku 2010 neznížil. Aj keď sa počet absolventov zvýšil, v porovnaní s Bratislavským krajom je to podstatne menší podiel.

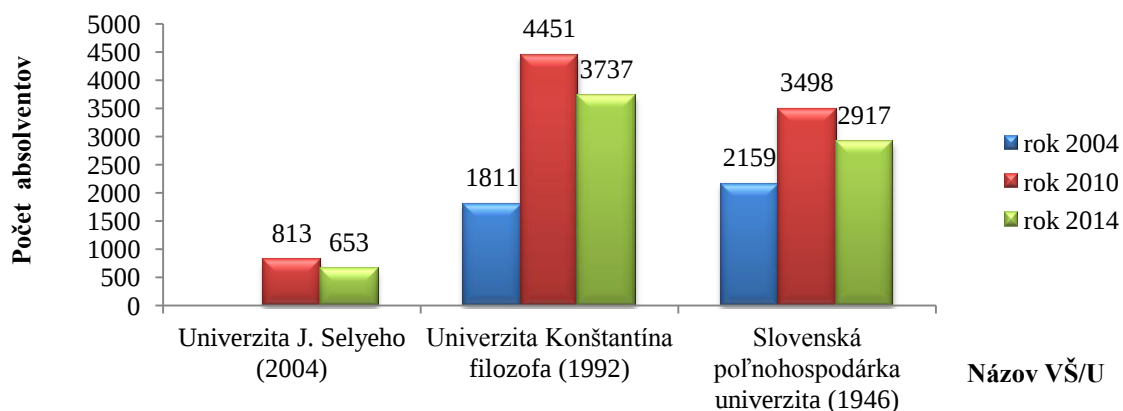
**Graf 9 – Počty absolventov jednotlivých VŠ v Trenčianskom regióne
v rokoch 2004, 2010 a 2014**

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

Vychádzajúc z uvedeného grafu 9 môžeme konštatovať, že najväčší počet absolventov v roku 2014 priniesol Dubnický technologický inštitút, a to 1 556, ktorý patrí medzi súkromné vysoké školy. Taktiež v porovnaní s rokom 2010 narástol počet absolventov na tejto škole o 489. Vysoká škola manažmentu mala v rokoch 2004 až 2014 najnižší počet absolventov. V roku 2014 to bolo len 204 absolventov. Vidíme, že počet absolventov Trenčianskej univerzity sa v roku 2010 výrazne navýšil na 2 693 absolventov a v roku 2014 klesol na 1 378. Môžeme ale konštatovať, že vznik súkromnej vysokej školy prispel k nárastu vysokoškolákov v Trenčianskom regióne. Avšak v porovnaní s predchádzajúcimi krajinami je to najnižší podiel.

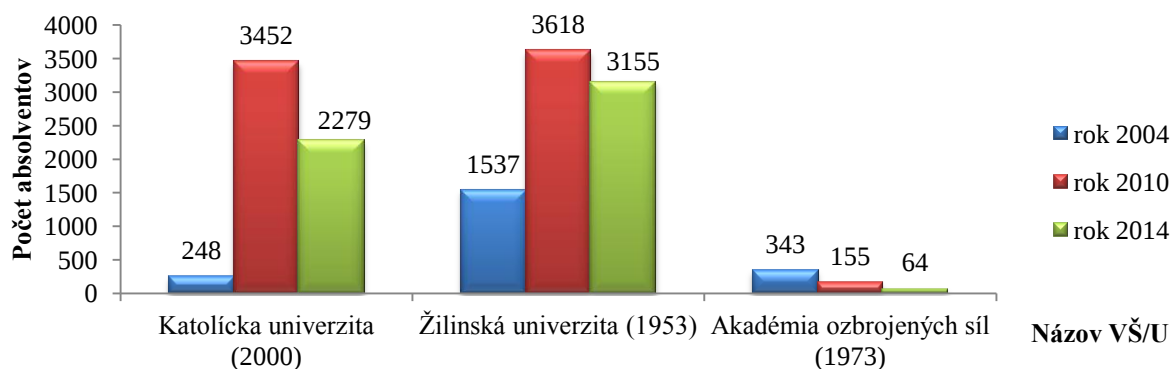
Graf 10 – Počty absolventov jednotlivých VŠ v Nitrianskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

Z grafu 10 vidíme, že v Nitrianskom kraji narástol počet absolventov na všetkých univerzitách oproti roku 2004. V tomto regióne sa prejavuje aj nepriaznivý demografický vývoj, čoho dôkazom je pokles absolventov medzi rokmi 2010 a 2014. Najnižší počet absolventov vychováva v Nitrianskom kraji Univerzita J. Selyeho, ktorá mala v roku 2014 len 653 absolventov. Zatiaľ čo najvyšší počet absolventov v roku 2014 mala Univerzita Konštantína filozofa, a to 3 737 absolventov. Táto univerzita vykazuje taktiež najvyšší nárast od roku 2004 do roku 2014 v počte absolventov, a to o 1 926.

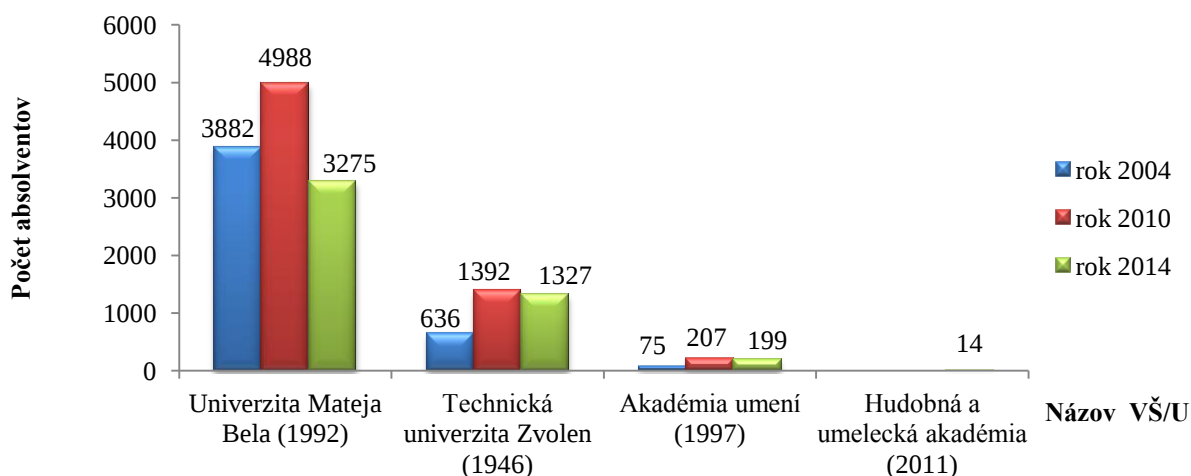
Graf 11 – Počty absolventov jednotlivých VŠ v Žilinskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

Na základe grafu 11 môžeme povedať, že najviac absolventov v Žilinskom kraji v roku 2014 bolo na Žilinskej univerzite, a to 3 155. Najväčší nárast počtu absolventov medzi rokmi 2004 a 2014 však nastal na Katolíckej univerzite, na ktorej sa zvýšil počet absolventov o 2 031. Najnižší počet absolventov mala Akadémia ozbrojených síl, ktorá patrí k štátnym vysokým školám. Na tejto vysokej škole poklesol za desať rokov počet absolventov o 279, čo je pravdepodobne prejavom klesajúceho záujmu o túto vysokú školu.

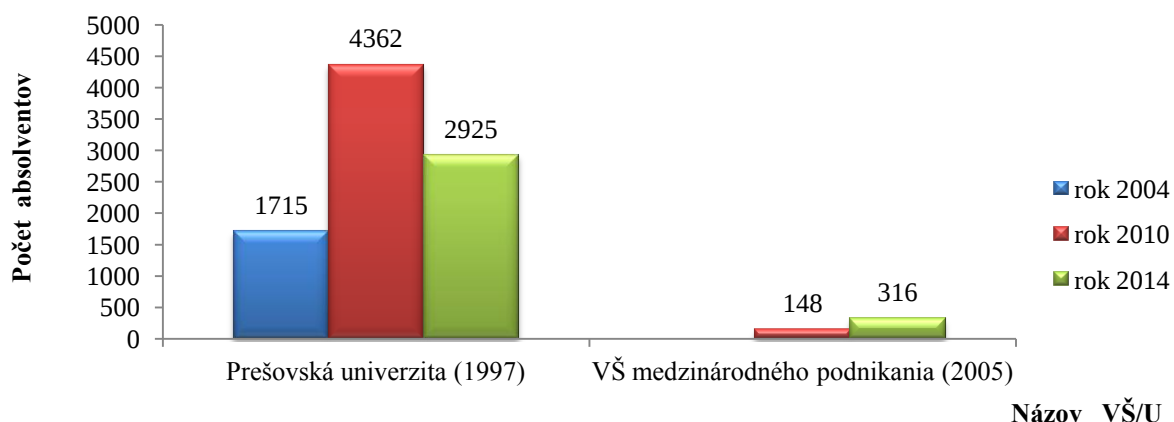
Graf 12 – Počty absolventov VŠ v Banskobystrickom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

V banskobystrickom kraji najväčší počet absolventov vychováva Univerzita Mateja Bela, avšak v roku 2014 sme na tejto univerzite zaznamenali pokles počtu vysokoškolákov. V roku 2004 Univerzitu Mateja Bela vyštudovalo 3 882 absolventov a v roku 2014 len 3 275, čo predstavuje pokles o 607 absolventov. V prípade Technickej univerzity vo Zvolene a Akadémií umení nastalo v roku 2010 zvýšenie v počte absolventov, ktoré sa v roku 2014 mierne znížilo. Na Technickej univerzite sa zvýšil počet absolventov v priebehu desiatich rokov o 691. Najmenej absolventov, a to len 14 priniesla v roku 2014 Hudobná a umelecká akadémia. Domnievame sa, že je to spôsobené tým, že v kraji pôsobí aj Akadémia umení, ktorá v roku 2014 vychovala 199 absolventov.

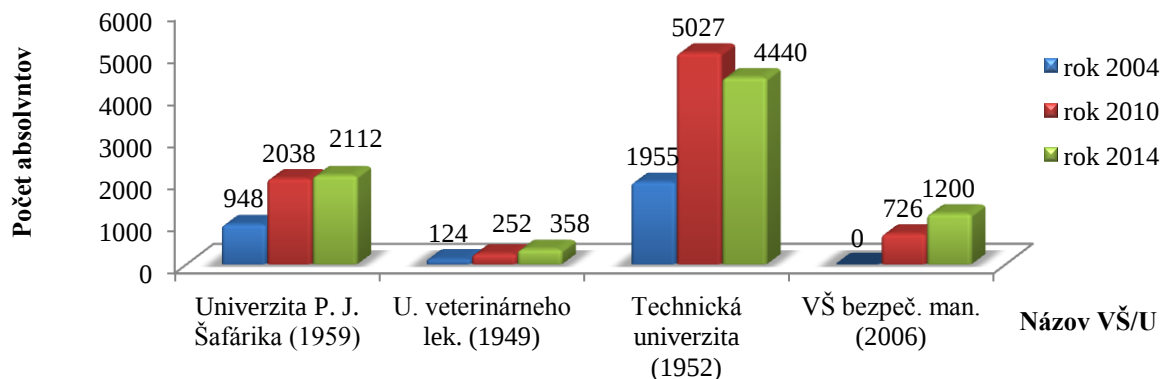
Graf 13 – Počty absolventov VŠ v Prešovskom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

Na grafe 13 môžeme vidieť, že v Prešovskom kraji pôsobia len dve vysoké školy, pričom jedna zo škôl je súkromná. V roku 2014 vyštudovalo Prešovskú univerzitu 2 925 absolventov, čo predstavuje počas desaťročného obdobia nárast o 1 210 absolventov. Avšak v roku 2010 bol nárast absolventov podstatne väčší, no vplyvom demografického vývoja začal klesať. Počet absolventov na súkromnej vysokej škole sa medzi rokmi 2010 a 2014 zvýšil o 168 absolventov, čo predstavuje viac ako dvojnásobný nárast.

Graf 14 – Počty absolventov VŠ v Košickom regióne v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

V Košickom kraji sa nachádzajú 4 vysoké školy. Najväčší počet absolventov v analyzovaných rokoch dosahuje Technická univerzita. V roku 2014 vychovala 4 440 absolventov. Od roku 2004 tak počet absolventov danej univerzity narástol o 2 485 vysokoškolákov. Druhá univerzita s najvyšším počtom absolventov je Univerzita P. J. Šafárika, v ktorej sa počet absolventov zvýšil v priebehu desiatich rokov o 1 164. Vo všetkých analyzovaných rokoch si zachovala rastúci trend počtu absolventov. Nárast počtu absolventov bol aj u Vysokej školy bezpečnostného manažérstva, ktorá mala v roku 2014 o 474 absolventov viac ako v roku 2010. Priaznivý nárast počtu absolventov sme zaznamenali tiež na Univerzite veterinárneho lekárstva, ktorú v roku 2014 vyštudovalo 358 absolventov. Môžeme teda konštatovať, že na vysokých školách v Košickom kraji sa neprejavuje negatívny demografický vývoj až tak výrazne ako v prípade iných regiónov.

3.2 Analýza vysokého školstva v Košickom kraji

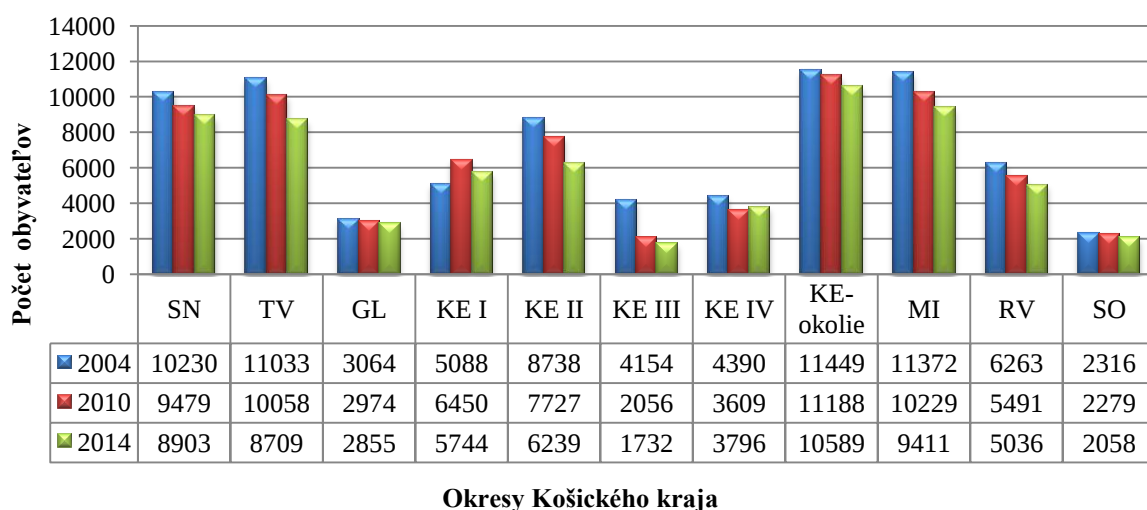
V predchádzajúcej podkapitole sme poukázali na existenciu disparít v počte absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch, pričom sme pod pojmom región rozumeli samosprávny kraj. Rozdiely však môžu existovať aj medzi jednotlivými okresmi kraja. Túto skutočnosť chceme overiť na Košickom kraji, ktorý sme si vybrali z toho dôvodu, že na jeho území sa nachádzajú vysoké školy, ktoré nemajú takmer žiadne detašované pracoviská. V tejto časti diplomovej práce budeme pod regiónom rozumieť jednotlivé okresy, ktoré sa nachádzajú v Košickom kraji.

Košický kraj sa rozprestiera na juhovýchode Slovenska s rozlohou 6 755 km². Počtom obyvateľov je druhý najväčší kraj SR a je samosprávnym krajom štyroch historických regiónov – Gemera, Spiša, Abova a Zemplína. Z hľadiska územno-správneho usporiadania sa Košický kraj člení na 11 okresov (Gelnica, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Trebišov, Spišská Nová Ves, Košice I až IV a Košice-okolie). Správnym, hospodárskym, kultúrnym, politickým a školským centrom kraja sú Košice, ktoré sú druhým najväčším mestom na Slovensku. V tomto kraji žije 795 616 obyvateľov. Košický kraj je hustejšie osídleným regiónom a patrí medzi regióny Slovenska, v ktorých sa zaznamenal celkový prírastok obyvateľstva.⁹⁶

⁹⁶ ŠÚ SR. *Košický kraj – charakteristika regiónu*.

Skôr ako prejdeme k analýze vysokého školstva v Košickom kraji, zobrazíme počet obyvateľov jednotlivých okresov vo vekovej skupine 19 až 24 rokov.

Graf 15 – Obyvateľstvo v Košickom kraji podľa okresov vo veku 19 až 24 rokov

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR – databáza Datacube

Na grafe 15 zobrazujúcom obyvateľstvo vo veku 19 až 24 rokov si môžeme všimnúť, že región Košice – okolie má vo všetkých analyzovaných rokoch najväčší počet obyvateľov, a to nad 10 000. Druhým najľudnatejším regiónom Košického kraja vo vekovej skupine 19 až 24 rokov sú Michalovce, ktoré v roku 2014 mali 9 411 mladých ľudí. Najmenej obyvateľov v stanovenej vekovej skupine mali do roku 2010 Sobrance (2 279). V roku 2014 však počet mladých ľudí v KE III klesol na 1 732, čo je spomedzi všetkých okresoch najmenej. Sobrance mali zároveň aj najmenší pokles obyvateľstva vo veku 19 až 24 rokov v rámci analyzovaných rokov.

Nakoľko sú počty obyvateľov danej vekovej skupiny v jednotlivých okresoch dosť rozdielne, považujeme za potrebné zobrazit' aj rozlohu okresov, ktorá je uvedená v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 3 – Rozloha jednotlivých okresov Košického kraja

NÁZOV OKRESU	ROZLOHA km ²
Okres Košice III	16,9
Okres Košice IV	60,9
Okres Košice II	73,9
Okres Košice I	85,4
Okres Sobrance	538,2
Okres Gelnica	584,4
Okres Spišská Nová Ves	587,4
Okres Michalovce	1019,3
Okres Trebišov	1073,5
Okres Rožňava	1173,3
Okres Košcie– okolie	1541,3

Zdroj: vlastné spracovanie podľa našeobce.sk

Ako môžeme vidieť na tabuľke 3, okres KE-okolie má najväčšiu rozlohu, čomu zodpovedá aj najväčší počet obyvateľov vo veku 19 až 24 rokov. Okres Michalovce mal ako druhý z okresov najväčší počet obyvateľov vo vymedzenej vekovej skupine, no na základe tabuľky môžeme povedať, že sú aj okresy, ktoré majú väčšiu rozlohu ako Michalovce. Patrí však medzi 4 najväčšie regióny Košického kraja, ktoré majú nad 1000 km². Na druhej strane región Košice III, ktorý mal v roku 2014 najnižší počet obyvateľov (veková skupina 19 -24 rokov), má zároveň aj najmenšiu rozlohu. Z tabuľky tiež vyplýva, že aj napriek tomu, že región Rožňava, ktorý má ako druhý najväčšiu rozlohu, má menší počet obyvateľov vo veku 19 až 24 rokov, ako napríklad Spišská Nová Ves, Košice I a II. Závislosť medzi veľkosťou a počtom obyvateľov sa teda neprejavuje vo všetkých okresoch.

Nasledujúca tabuľka zobrazuje rozmiestnenie univerzít a vysokých škôl, ktoré sa nachádzajú v Košickom kraji. Prítomnosť vysokej školy v okrese by mala ovplyvňovať vzdelanostnú úroveň obyvateľstva.

Tabuľka 4 – Rozmiestnenie univerzít a fakúlt v okresoch Košického kraja

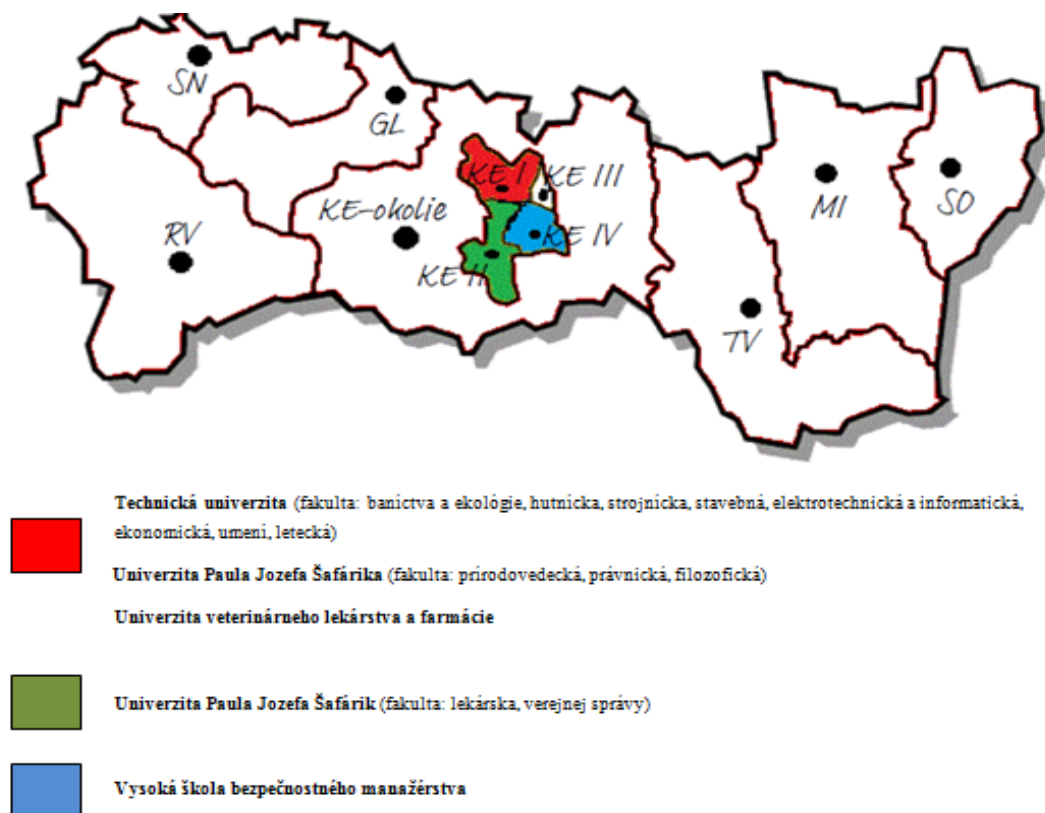
Univerzita/Vysoká škola	Fakulta	Okres
Technická univerzita	Výrobných technológií	Prešov!!!
	Bankovníctva, ekológie	Košice I
	Hutnícka	Košice I
	Strojnícka	Košice I
	Stavebná	Košice I
	Elektrotechnická a infor.	Košice I
	Ekonomická	Košice I
	Umení	Košice I
	Letecká	Košice I
Univerzita P.J. Šafárika	Prírodovedecká	Košice I
	Verejnej správy	Košice II
	Lekárska	Košice II
	Právnická	Košice I
	Filozofická	Košice I
Univerzita veterinárneho lekárstva	Veterinárneho lekárstva	Košice I
VŠ bezpečnostného manažérstva	Bezpečnostného manažérstva	Košice IV

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UIPŠ

V tabuľke 4 môžeme vidieť, že v Košickom kraji sú tri univerzity a jedna vysoká škola, ktorá je zároveň jedinou súkromnou školou v tomto kraji. Pričom môžeme konštatovať, že väčšina fakúlt sídli v regióne Košice I. Tento okres má spomedzi okresov Košice I až IV najväčšiu rozlohu a z hľadiska počtu obyvateľov (veková skupina 19 - 24 rokov) je druhým najväčším okresom (KE I – IV). Vzhľadom na prítomnosť veľkého počtu fakúlt majú obyvatelia tohto regiónu najväčšiu možnosť terciálneho vzdelávania. Dve fakulty sídli v okrese Košice II a jedna fakulta sa nachádza v okrese Košice IV. V rámci okresu Košice III sa nenachádza

žiadna fakulta, preto musíme konštatovať, že rozmiestnenie vysokých škôl je v Košickom kraji nerovnomerné, nakoľko ani v ostatných okresoch (SN, GL, TV atď.) vysoké školy nesídli. Táto skutočnosť je zobrazená na nasledujúcej mape.

Obrázok 1 – Mapa košického kraja

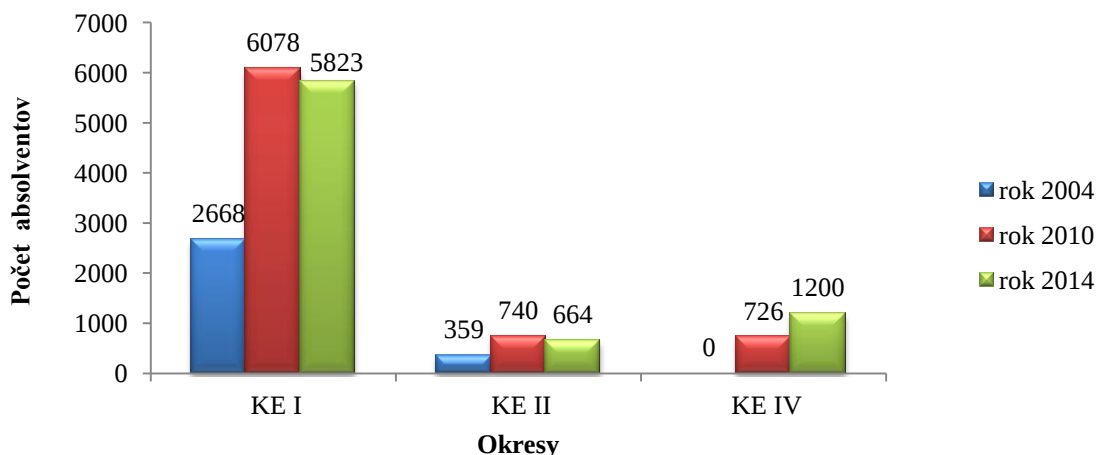

Zdroj: vlastné spracovanie

Z prílohy 4 môžeme vidieť, že v Košickom kraji pôsobia ešte dve fakulty, ktoré patria univerzitám mimo Košického kraja. Ekonomická univerzita v Bratislave má Podnikovohospodársku fakultu a Katolícka univerzita v Ružomberku má Teologickú fakultu. Obe sa nachádzajú v okrese Košice I. V prílohe 4 taktiež vidíme, že univerzity a vysoké školy Košického kraja nemajú žiadne detašované pracoviská. Len Technická univerzita v Košiciach má svoju Fakultu výrobných technológií umiestnenú v Prešovskom kraji. V Košickom kraji sa však nachádza 10 detašovaných pracovísk vysokých škôl. Ide o druhý najväčší počet spomedzi všetkých krajov. Pre lepší prehľad si v prílohe 4 môžeme pozrieť, kde sa v Košickom kraji nachádzajú detašované pracoviská.

Nakoľko sme si základné informácie o jednotlivých okresoch a rozmiestnení fakúlt univerzít priblížili, môžeme pristúpiť k analýze počtu absolventov fakúlt podľa okresov, v ktorých sa nachádzajú.

Graf 16 – Absolventi fakúlt vysokých škôl Košického kraja podľa okresov v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na grafe 16 môžeme vidieť, že najviac absolventov vychovávajú fakulty nachádzajúce sa v okrese KE I. Je to však dané tým, že sa v tomto okrese nachádza až 12 fakúlt, ktoré v roku 2014 obohatili trh práce o 5 823 absolventov. Druhý najväčší počet absolventov pochádza z Vysokej školy bezpečnostného manažérstva, ktorá sa nachádza v okrese Košice IV. Najmenej absolventov vychovávajú dve fakulty nachádzajúce sa v časti Košice II, a to v roku 2014 len 664 vysokoškolákov. Môžeme tiež konštatovať, že v okrese Košice I a II sa počet študentov medzi rokmi 2010 a 2014 znížil, čo považujeme za prejav zhoršujúceho sa demografického vývoja, kým v časti Košice IV sa počet absolventov takmer zdvojnásobil.

Pre podrobnejšiu analýzu sme v prílohe 3 zobrazili aj počet absolventov jednotlivých fakúlt. Ako prvú si môžeme všimnúť Technickú univerzitu v Košiciach, na ktorej v troch fakultách došlo k zvýšeniu počtu absolventov (fakulta elektrotechniky a informatiky, Ekonomická fakulta a fakulta Umení). Na ostatných fakultách po roku 2010 došlo k poklesu absolventov. Taktiež môžeme vidieť, že Ústav aeronautiky už v roku 2010 nevykazoval žiadny počet absolventov. Táto univerzita má aj fakultu Výrobných technológií, ktorá má sídlo

v Prešove. Na Univerzite P.J. Šafárika došlo k nárastu počtu absolventov len na filozofickej fakulte, na ostatných v roku 2014 klesol počet absolventov. Na Univerzite veterinárneho lekárstva a farmácie sa počet absolventov v rámci analyzovaných rokov zvyšoval zhruba o 100 absolventov. Súkromná vysoká škola bezpečnostného manažérstva nemá samostatné fakulty a aj na tejto vysokej škole sa počet absolventov zvyšuje.

3.2.1 Analýza nezamestnanosti absolventov vysokých škôl v Košickom kraji

Ako sme už spomínali, absolvent by mal byť prínosom pre daný región. Mal by danému regiónu, v ktorom sa nachádza pomôcť svojim vyšším vzdelaním a nemal by mať problém uplatniť sa na trhu práce. Pozrime sa teda na úspešnosť týchto absolventov, resp. koľko absolventov je evidovaných na Ústredí práce sociálnych vecí a rodiny. Údaje potrebné pre analýzu počtu nezamestnaných absolventov sme získali z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, odboru informatiky a metodiky informačných systémov.

Tabuľka 5 – Nezamestnaní absolventi daných univerzít/vysokých škôl v Košickom kraji z roku 2010

Nezamestnaní absolventi daných univerzít/vysokých škôl v Košickom kraji								
UNIVERZITA	0 až 3	3 až 6	6 až 9	9 až 12	12 až 15	15 až 18	18 až 24	SPOLU
UPJŠ	26	119	2	0	4	7	0	158
TUKE	59	272	4	2	1	4	0	342
U. VET. LEK. A FAR.	0	7	0	1	0	3	0	11
VŠ BEZPEČ. MANAŽ.	5	13	1	0	1	3	0	23

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny

V tabuľke 5 sa nachádzajú počty nezamestnaných absolventov daných vysokých škôl žijúcich v Košickom kraji. V roku 2010 pochádzalo najviac uchádzačov o zamestnanie z TUKE, a to až 342. Vysoký počet nezamestnaných absolventov eviduje Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny aj z UPJŠ. Zatiaľ čo najmenej, a to len 11 absolventov bolo zaevidovaných z Univerzity veterinárneho lekárstva a farmácie. Nízky počet ÚoZ pochádza aj z Vysokej

školy bezpečnostného manažérstva. V roku 2010 bolo na úrade vedených 23 absolventov tejto vysokej školy. Na základe tabuľky môžeme tiež konštatovať, že najviac nezamestnaných absolventov je evidovaných v období od 3 do 6 mesiacov. Vzhľadom na to, že pri nasledujúcich mesiacoch sa počet ÚoZ výrazne znížil, predpokladáme, že približne pol roka trvá absolventom, kým si nájdu prvé zamestnanie. Niektorým to však trvá dlhšie, ako vidíme v tabuľke 5, Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny neeviduje žiadneho absolventa dlhšie ako 18 mesiacov. To znamená, že do 18 mesiacov si absolventi nájdu zamestnanie v Košickom kraji, alebo aj mimo kraja.

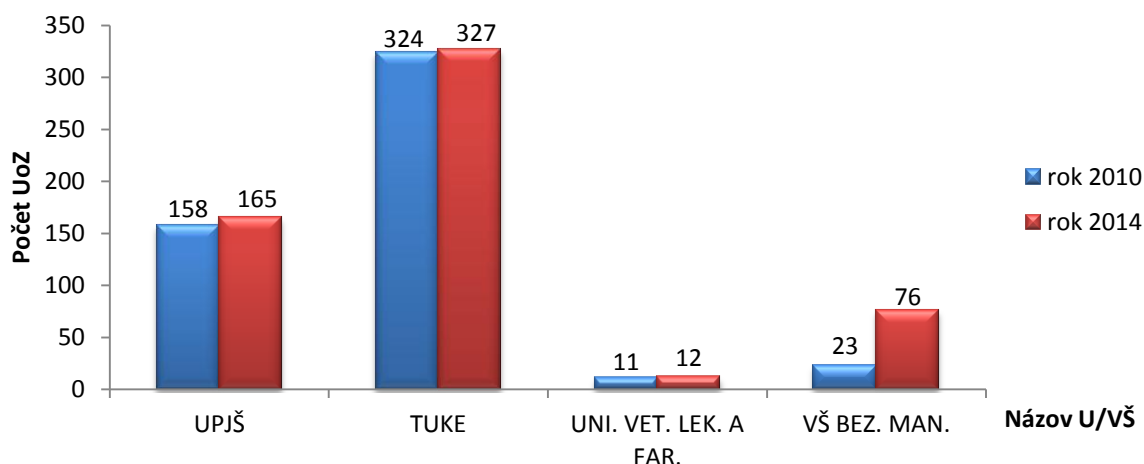
**Tabuľka 6 – Nezamestnaní absolventi daných univerzít/vysokých škôl
v Košickom kraji z roku 2014**

Nezamestnaní absolventi daných univerzít/vysokých škôl v Košickom kraji								
UNIVERZITA	0 až 3	4 až 6	7 až 9	10 až 12	13 až 18	19 až 24	nad 24	SPOLU
UPJŠ	12	29	103	3	3	15	0	165
TUKE	45	35	209	2	3	33	0	327
U. VET. LEK. A FAR.	2	0	8	0	0	2	0	12
VŠ BEZPEČ. MA-NAŽ.	16	9	42	0	1	8	0	76

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny

V tabuľke 6 vidíme počty nezamestnaných absolventov v roku 2014 nachádzajúcich sa v Košickom kraji. Opäť môžeme konštatovať, že najviac nezamestnaných absolventov pochádza z TUKE, a to až 327 a najmenej z Univerzity veterinárneho lekárstva, z ktorej boli evidovaní len 12 absolventi. Taktiež vidíme, že najviac ÚoZ z daných vysokých škôl je evidovaných v dĺžke od 7 do 9 mesiacov, kým v roku 2010 to bolo v období od 3 do 6 mesiacov. V roku 2014 boli evidovaní aj absolventi, ktorých dĺžka evidencie bola od 19 do 24 mesiacov. Musíme preto konštatovať, že v porovnaní s rokom 2010 sa predĺžilo obdobie, v rámci ktorého sú absolventi nezamestnaní a taktiež sa zvýšil počet ÚoZ, ktorí sú dlhodobo evidovaní (nad 19 mesiacov). Túto situáciu považujeme za nepriaznivú z pohľadu budúcich absolventov, nakoľko predpokladáme, že počet ÚoZ aj dĺžka evidencie bude rásť.

Graf 17 – Počet nezamestnaných absolventov v Košickom kraji z daných univerzít/vysokých škôl z roku 2010 a 2014

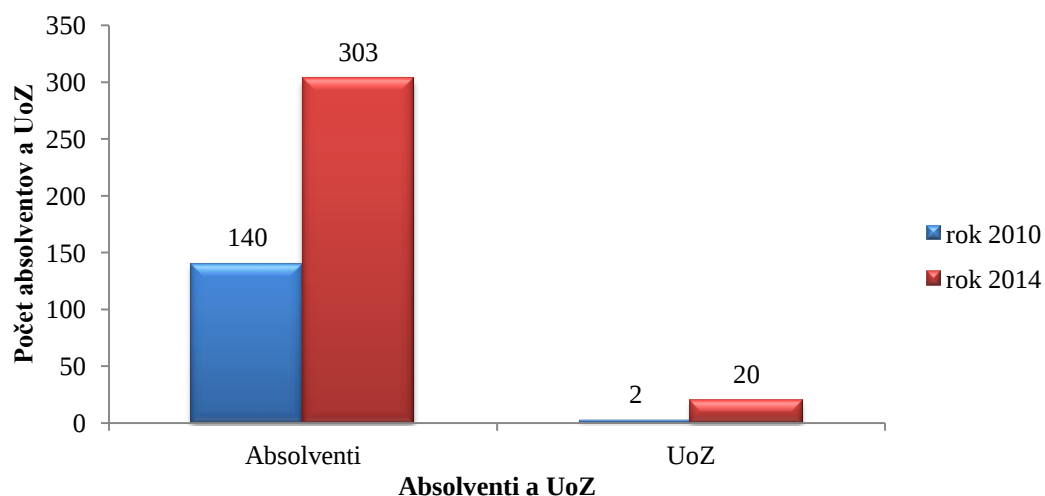

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny

Na základe grafu 17 môžeme konštatovať, že počet nezamestnaných absolventov sa medzi rokmi 2010 a 2014 mierne zvýšil na všetkých univerzitách okrem Vysokej školy bezpečnostného manažérstva, v rámci ktorej sa zvýšil počet nezamestnaných absolventov viac ako trojnásobne. Z čoho nám vyplýva, že počet absolventov danej vysokej školy prevyšuje dopyt na trhu práce. Najmenší nárast počtu ÚoZ sme zaznamenali z Univerzity veterinárneho lekárstva a farmácie, a to z 11 na 12 ÚoZ. Najvyšší počet nezamestnaných absolventov pochádza z TUKE. Z toho dôvodu, že daná univerzita vychováva v Košickom kraji najväčší počet absolventov. Taktiež predpokladáme, že štruktúra odborov na TUKE, ale aj na UPJŠ (druhý najväčší počet nezamestnaných absolventov) nezodpovedá úplne potrebám trhu práce, preto absolventi niektorých odborov nemajú uplatnenie (spoločenské vedy, vojenské a bezpečnostné vedy a náuky). Naše konštatovanie vyplýva z prílohy 5.

Aby sme priblížili aj uplatnenie absolventov aspoň jedného detašovaného pracoviska nachádzajúceho sa v Košickom kraji, zanalyzujeme počet a nezamestnanosť absolventov VŠZaSP sv. Alžbety, ktorá má detašované pracovisko v Michalovciach. V tomto okrese pôsobí pod názvom Ústav Bl. Metóda Dominika Trčku. Údaje o uchádzačoch o zamestnanie sme získali zo štatistiky Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a údaje o počte absolventov formou elektronickej písomnej komunikácie.

Graf 18 – Počet absolventov a uchádzačov o zamestnanie VŠZaSP sv. Alžbety (detašované pracovisko Michalovce) v rokoch 2010 a 2014

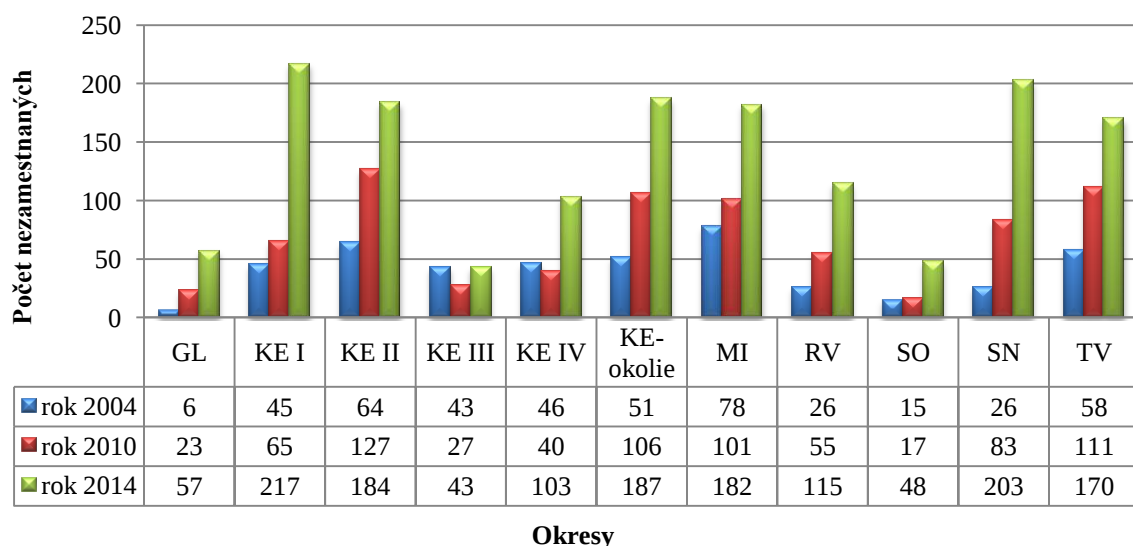
Zdroj: Vlastné spracovanie

Nakoľko detašované pracovisko v Michalovciach vzniklo v roku 2006, prvých absolventov malo až v roku 2010. Na grafe 18 môžeme vidieť, že v roku 2010 vyštudovalo VŠZaSP sv. Alžbety v Michalovciach 140 absolventov a v roku 2014 sa počet absolventov viac ako zdvojnásobil, a to na 303 absolventov.

Údaje o nezamestnanosti absolventov tohto detašovaného pracoviska sú len v rámci VŠZaSP sv. Alžbety, preto budeme vychádzať z údajov Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny. Predpokladáme pritom, že uchádzači o zamestnanie študovali na detašovanom pracovisku v Michalovciach, keďže v roku 2010 už mala VŠZaSP sv. Alžbety v Michalovciach prvých absolventov. V roku 2010 úrad práce v Michalovciach evidoval len 2 uchádzačov o zamestnanie, ktorí vyštudovali VŠZaSP sv. Alžbety, no v roku 2014 sa tento počet zvýšil na 20, čo pripisujeme zvýšenému počtu absolventov.

Nezamestnaných absolventov z hľadiska jednotlivých vysokých škôl sme si priblížili, môžeme prejsť na analýzu uchádzačov o zamestnanie s vysokoškolským vzdelaním v okresoch Košického kraja.

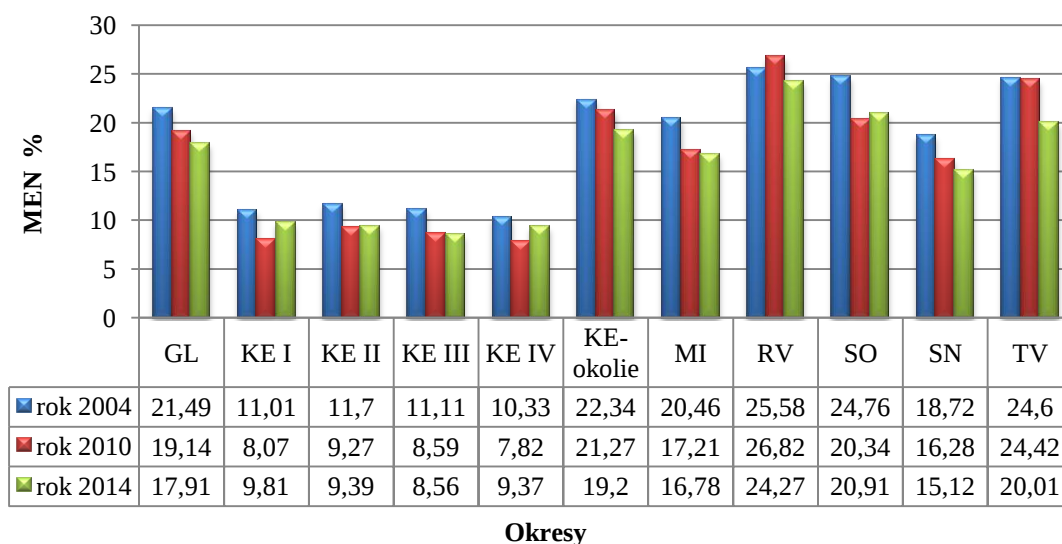
Graf 19 – Nezamestnaní absolventi s vysokoškolským vzdelaním v okresoch Košického kraja v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny

Na základe uvedeného grafu 19 môžeme konštatovať, že v roku 2014 výrazne narástol počet nezamestnaných absolventov vo všetkých okresoch Košického kraja s výnimkou okresu Košice III. Najväčší počet nezamestnaných vysokoškolákov v tomto roku vykazoval okres KE I. Čo môžeme spájať s tým, že trh práce je pravdepodobne v okrese Košice I presýtený, nakoľko je v tomto okrese každoročne najväčší počet absolventov vysokých škôl. V priebehu desiatich rokov počet nezamestnaných absolventov v okrese KE I narástol o 172 a počas posledných štyroch rokov o 152 absolventov. Avšak najväčší nárast nezamestnaných vysokoškolákov v priebehu analyzovaných rokov sme zaznamenali v Spišskej Novej Vsi, a to až o 177. Najmenší počet nezamestnaných absolventov mal okres Sobrance (okrem roku 2004). Vzhľadom na to, že jednotlivé okresy majú odlišný počet obyvateľov, porovnáme aj mieru evidovanej nezamestnanosti absolventov, ktorá nám umožní lepšie vyjadriť rozdiely medzi okresmi.

Graf 20 – Miera evidovanej nezamestnanosti absolventov v jednotlivých okresoch v rokoch 2004, 2010 a 2014

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR – databáza Datacube

Kým na predchádzajúcom grafe 20 sme videli, že počet nezamestnaných absolventov sa zvyšuje, na tomto grafe vidíme, že v mnohých okresoch sa miera evidovanej nezamestnanosti znížila (GL, KE III, KE okolie, SN, TV). Ako príklad môžeme uviesť okres Košice I, ktorý mal v roku 2014 najväčší počet nezamestnaných absolventov, no z hľadiska miery evidovanej nezamestnanosti patrí medzi okresy, ktoré majú najnižšiu hodnotu, a to 9,81 %. Z grafu tiež vyplýva, že jednotlivé okresy Košíc I až IV majú podstatne nižšiu MEN absolventov ako ostatné okresy. Pričom vo všetkých sledovaných rokoch má najvyššiu MEN okres Rožňava. V roku 2010 MEN absolventov dosiahla 26,82 % a v roku 2014 sa znížila na 24,27 %. Najnižšiu mieru MEN vysokoškolákov sme zaznamenali v okrese Košice III, a to 8,56 %. Tento región mal zároveň aj najmenší počet nezamestnaných absolventov (r. 2014 – 43). Pri tom sa v ňom nenachádza žiadna fakulta vysokej školy a z hľadiska rozlohy a počtu obyvateľov patrí medzi najmenšie okresy Košického kraja. Napriek tomu, že Sobrance majú najmenší počet absolventov s vysokoškolským vzdelaním, môžeme na uvedenom grafe vidieť, že MEN je tam dosť vysoká. V roku 2004 dosiahla MEN 24,76 %, no do roku 2014 klesla o 3,85 %.

Z prechádzajúcich grafov sme mohli usúdiť, že počty nezamestnaných absolventov Košických vysokých škôl sa zvyšujú. Je však potrebné, aby boli vychovávaní absolventi, ktorí sa budú vedieť uplatniť na trhu práce. Z tohto dôvodu sa rozbehol národný projekt Vysoké

školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti. Je zameraný na prepojenie spolupráce vysokých škôl a praxe. V súvislosti s týmto projektom vznikla stránka Vysokoškoláciadopraxe, na ktorej môžeme vidieť, ktoré podniky ponúkajú prax a tiež školy, ktoré by chceli využiť spoluprácu s podnikmi. Prostredníctvom tejto stránky sme spísali všetky univerzity a vysoké školy v Košickom kraji, ktoré spolupracujú s podnikmi. Tieto údaje si môžeme pozrieť v prílohe 5.

3.3 Zhodnotenia a odporúčania

V prvej podkapitole praktickej časti diplomovej práce sme uskutočnili analýzu počtu žiakov a študentov základných, stredných a vysokých škôl. Pri komparácii počtu žiakov základných škôl sme zistili, že v dôsledku nepriaznivého demografického vývoja medzi rokmi 2004 a 2014 poklesol počet žiakov na základných školách vo všetkých krajoch Slovenska okrem Bratislavského kraja. Avšak medzi rokmi 2010 a 2014 sme zaznamenali mierny nárast v počte žiakov s výnimkou Trenčianskeho a Košického kraja. Vzhľadom na to, že máme povinnú školskú dochádzku, počty žiakov na základných školách závisia od počtu obyvateľov v regióne. Z tohto dôvodu nemôžeme jednoznačne konštatovať ako sa zmenila úroveň obyvateľstva so základným vzdelaním v jednotlivých regiónoch Slovenska.

Pri stredných školách sme mohli záujem študentov o štúdium zhodnotiť lepšie. Preukázalo sa nám, že medzi rokmi 2004 a 2010 výrazne narástol počet stredoškolákov vo všetkých krajoch Slovenska, najviac však v Žilinskom a Prešovskom kraji. V roku 2014 sa počet študentov na stredných školách opäť znížil, no prisudzujeme to poklesu nárastu obyvateľov. Napriek tomu môžeme konštatovať, že vzdelanostná úroveň v rámci stredoškolsky vzdelaného obyvateľstva narástla vo všetkých krajoch Slovenska.

Pri analýze počtu študentov vysokých škôl sme zistili, že najviac študentov študuje v Bratislavskom kraji, keďže ide o centrum vysokého školstva. Väčší počet vysokoškolákov sa nachádza aj v Košickom kraji, Banskobystrickom a Nitrianskom kraji. V roku 2010 došlo k nárastu počtu študentov vysokých škôl a v roku 2014 zase k poklesu, čo opäť pripisujeme nepriaznivému demografickému vývoju obyvateľstva na Slovensku.

V druhej časti analýzy sme sa venovali vysokému školstvu a porovnávali sme počty absolventov z hľadiska jednotlivých univerzít a vysokých škôl. Zistili sme, že rozloženie vy-

sokých škôl na Slovensku je veľmi nerovnomerné a nezodpovedá počtu obyvateľov žijúcich v kraji. V Prešovskom kraji je najväčší počet obyvateľov vo veku 19 až 24 rokov, no sú tam len dve vysoké školy, pričom jedna z nich je súkromná. Nedostupnosť terciárneho vzdelávania je však čiastočne kompenzovaná detašovanými pracoviskami vysokých škôl. Taktiež musíme konštatovať, že niektoré súkromné školy sú v regiónoch prebytočné. Ako príklad môžeme uviesť Hudobnú a umeleckú akadémiu, ktorá vznikla v roku 2011 v Banskobystrickom regióne, a to vzhľadom na to, že v tomto kraji pôsobí od roku 1997 Akadémia umení. Z analýzy absolventov vysokých škôl nám tiež vyplynulo, že na väčšine univerzít a vysokých škôl sa počet absolventov v roku 2010 výrazne zvýšil a následne v roku 2014 poklesol. Musíme však konštatovať, že záujem o štúdium na vysokých školách je veľký, no keďže klesá počet mladých ľudí, znižuje sa aj počet absolventov. V prípade viacerých súkromných škôl to neplatí, preto môžeme hovoriť o vychovávaní prebytočných študentov.

Posledná časť analýzy bola zameraná na Košický kraj, ktorý má 11 okresov, no vysoké školy sídlia len v rámci okresov Košice I až IV. Pôsobia tam tri univerzity, jedna súkromná vysoká škola, dve fakulty vysokých škôl pochádzajúcich z iných regiónov a 10 detašovaných pracovísk, pričom väčšina fakúlt je sústredená v okrese Košice I. Z tohto dôvodu je tam aj najviac absolventov s vysokoškolským vzdelaním. Medzi rokmi 2004 a 2010 sme zaznamenali v okresoch, v ktorých sídlia fakulty nárast počtu absolventov, no v roku 2014 sa počet absolventov oproti roku 2010 znížil. Výnimkou bol okres Košice IV, v rámci ktorého Vysoká škola bezpečnostného manažérstva vychovávala čoraz viac absolventov.

Aby sme poukázali na to, či sú absolventi vysokých škôl Košického kraja aj prínosom pre trh práce, zanalyzovali sme počet nezamestnaných absolventov. Vyplynulo nám, že Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny eviduje najviac uchádzačov o zamestnanie, ktorí majú vyštudovanú TUKE. Domnievame sa, že sú to absolventi odborov, ktorými je pracovný trh pre-sýtený. Výrazný nárast v počte nezamestnaných absolventov sme zaznamenali aj pri Vysokej škole bezpečnostného manažérstva. Podarilo sa nám zanalyzovať aj jedno detašované pracovisko v Košickom kraji, ktoré bolo ochotné poskytnúť nám údaje potrebné pre analýzu. Môžeme preto konštatovať, že VŠZaSP sv. Alžbety v Michalovciach vychováva čoraz väčší počet absolventov, no sú pravdepodobne úspešní na trhu práce, keďže počet uchádzačov o zamestnanie v tomto okrese s VŠZaSP sv. Alžbety nie je až tak veľký.

Pri analýze počtu nezamestnaných vysokoškolákov podľa okresov nám vyplynulo, že ich počet vo všetkých okresoch výrazne narastá s výnimkou okresu Košice III. Avšak, keď sme porovnali mieru evidovanej nezamestnanosti absolventov, zistili sme, že vo väčšine okresov Košického kraja sa znižuje. Pričom MEN je v okresoch Košice I až IV podstatne nižšia ako v ostatných okresoch Košického kraja. Mnohí absolventi vysokých škôl mimo krajského mesta sa stávajú prebytočnými pre svoj okres.

Na základe uvedených zistení si dovoľujeme sformulovať niekoľko odporúčaní, ktoré by mohli prispieť k zvýšeniu vzdelanostnej úrovne obyvateľstva v znevýhodnených regiónoch, k skvalitneniu vysokého školstva a k nárastu zamestnanosti absolventov univerzít a vysokých škôl.

Vzhľadom na to, že mnohí obyvatelia nemajú vo svojom regióne vysokú školu, navrhujeme vytvoriť a zintenzívniť nástroje zamerané na mobilitu obyvateľov. Napríklad zvýšiť dostupnosť internátov v podobe výstavby nových zariadení a zníženia ich cien, ale aj prostredníctvom zníženia výdavkov na cestovné. Nakoľko rozhodnutie ísť študovať, a na akú vysokú školu závisí od informovanosti študentov, bolo by vhodné realizovať prednášky o dôležitosti vzdelania v znalostnej spoločnosti, o jeho vplyve na príjem a zamestnanosť.

Taktiež považujeme za nevyhnutné prehodnotiť existenciu súkromných vysokých škôl, ich prínos pre región a uplatniteľnosť študentov. Nakoľko sa mnohí absolventi stávajú uchádzačmi o zamestnanie, môže to odrádzať mladých ľudí od štúdia na vysokej škole. To platí aj pre ostatné univerzity a vysoké školy, ktoré vychovávajú absolventov v odboroch, ktorými je trh práce presýtený. Miesto vzniku súkromných vysokých škôl a detašovaných pracovísk by bolo vhodnejšie zriaďovať fakulty existujúcich univerzít v okresoch, v ktorých sa vysoké školy nenachádzajú, kde je veľký počet obyvateľov vo veku 19 až 24 rokov (napríklad Michalovce, Trebišov), a s takými odbormi, po ktorých je dopyt na trhu práce (informatika, technické odbory).

V nadväznosti na optimalizáciu počtu vysokých škôl, ale aj študentov je veľmi dôležité zmeniť spôsob financovania, nakoľko sme na základe analýzy zistili, že aj napriek zlej demografickej situácii sa mnohé vysoké školy snažia udržiavať počet študentov, ba dokonca aj zvyšovať. Čo spôsobuje pokles kvality, ale aj vychovávanie neuplatniteľných absolventov.

S cieľom zvýšiť uplatnenie absolventov vysokých škôl na trhu práce považujeme za kľúčové uzatváranie dohôd medzi školami a firmami. Ideálne tými, ktoré sa nachádzajú

v danom regióne. Absolvent tak môže mať aj praktické skúsenosti a lepšie sa oboznámi s prostredím regiónu, v ktorom študuje. Tým absolventom, ktorí pochádzajú z okresov s vysokou nezamestnanosťou, to umožní ľahšie nájsť prácu v regióne, v ktorom študovali.

Záver

Znalostná spoločnosť si vyžaduje kvalifikovanú pracovnú silu, ktorá bude mať dostatok vedomostí a znalostí potrebných pre čoraz náročnejšiu prácu. Z tohto dôvodu sa dostáva do popredia vzdelanostná úroveň obyvateľstva ako faktor ovplyvňujúci úspešnosť spoločnosti, ale aj regiónov. Tá je však v jednotlivých regiónoch Slovenska rozdielna, nakoľko sú vysoké školy rozmiestnenie nerovnomerné. Dostupnosť inštitúcií terciárneho vzdelávania výrazne ovplyvňuje vzdelanostnú úroveň, preto je potrebné prijímať opatrenia na zmiernenie ich neprítomnosti v regióne.

Cieľom diplomovej práce bolo určiť regionálne disparity vo vysokoškolskom vzdelaní v Košickom kraji a zhodnotiť ich dopad na trh práce. Aby sme naplnili stanovený cieľ, vymedzili sme teoretické súvislosti týkajúce sa vzdelania, vysokého školstva, regiónu a regionálnych disparít. Najväčšiu pozornosť sme venovali rozmiestneniu vysokých škôl, ich významu pre región a regionálnym rozdielom vo vysokoškolskom vzdelaní obyvateľstva na Slovensku. Aby sme poukázali na možnosti odstraňovania disparít, charakterizovali sme aj regionálnu politiku. Nadobudnuté poznatky nám následne umožnili naformulovať cieľ práce, určiť metodológiu pre analýzu a skúmať vybrané premenné. V rámci poslednej časti sme sa najprv zamerali na analýzu počtu absolventov vysokých škôl v jednotlivých regiónoch Slovenska a následne na analýzu Košického kraja. Poukázali sme tým, nielen na existenciu rozdielov vo vzdelanostnej úrovni medzi krajmami, ale aj okresmi. Taktiež sme zhodnotili uplatniteľnosť absolventov vysokých škôl v rámci Košického kraja.

Pri analýze sa nám preukázalo, že najväčší počet absolventov vysokých škôl je v Bratislavskom kraji a vo všetkých regiónoch Slovenska dochádza k poklesu vysokoškolákov aj v dôsledku nepriaznivého demografického vývoja. Aj napriek tomu je počet absolventov univerzít a vysokých škôl vyšší ako pred 10 rokmi, čo je dôkazom rastúceho záujmu obyvateľstva o terciárne štúdium. V rámci analýzy Košického kraja sme zistili, že najviac absolventov vysokých škôl je v okrese Košice I, keďže je tam sústredená väčšina fakúlt vysokých škôl nachádzajúcich sa v Košickom kraji. Pokiaľ ide o uplatnenie absolventov vysokých škôl Košického kraja, zaznamenali sme len mierny nárast počtu nezamestnaných vysokoškolákov. Avšak počet všetkých nezamestnaných absolventov okresov Košického kraja výrazne narástol, no aj napriek tomu sme zistili, že miera evidovanej nezamestnanosti klesá. Je to dané tým, že ak

narastá počet absolventov, zvyšuje sa aj počet uchádzačov o zamestnanie, nakoľko ich štruktúra úplne nezodpovedá požiadavkám trhu práce. Tieto zistenia nám slúžili pre naformulovanie odporúčaní, ktoré by zmiernili disparity vo vysokoškolskom vzdelaní a zvýšili by uplatniteľnosť absolventov. Ide najmä o zintenzívnenie nástrojov zvyšujúcich mobilitu študentov, prehodnotenie existencie niektorých vysokých škôl a odborov, uzatváranie dohôd o spolupráci medzi firmami a vysokými školami.

Zoznam použitej literatúry

ALI TAHA, V. – ČVERHOVÁ, D. – SIRKOVÁ, M. 2010. *Využitie inovácií v kontexte sociálneho a intelektuálneho kapitálu*. In *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO*, 2010. 15-24 s. [online]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu. [cit. 2014-11-10]. Dostupné na internete: <http://www.pulib.sk/elpub2/FM/Kotulic12/pdf_doc/2.pdf> ISBN 978-80-555-0226-7.

BÁLEŠ, V. 2006. *Vysoké školstvo na Slovensku*. [online]. Topoľčany: Prima-print, 2006. 193 s. [cit. 2016-01-18]. Dostupné na internete: <http://www.inst-asa.sk/userfiles/file/publikacie/socialny_stat_a_s_slovensko_kapitola_7.pdf>.

BARTALOSOVÁ, E. 2014. *Význam ľudského potenciálu v regionálnom rozvoji*. Prešov: A-print, 2014. 102 s. ISBN 978—80-89608-13-3.

BEBLAVÝ, M. – KIŠŠ, Š. 2010. *12 riešení pre kvalitnejšie vysoké školy*. Bratislava: SGI s.r.o., 2010. 32.s. ISBN 978-80-89244-52-2.

BEBLAVÝ, M. – KUBANOVÁ, M. 2001. *Vzdelávací systém na Slovensku*. In *Národná správa o vzdelávacej politike*. Bratislava: Open society institute a INECO, 2001. 140 s. ISBN 80-89041-35-3.

BECKER, G. S., 1993. *Human capital*. A theoretical and empirical analysis, with special reference to education. 3 rd ed.. Chicago: The University of Chicago Press, 1993. 412 s. ISBN: 978-02-260-4122-3.

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. 2011. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 342 s. ISBN 978-80-246-1974-3.

BROŽOVÁ, D., 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4

BUČEK, J. 1992. *Priestorová ekonomika*. Bratislava: Ekonomická univerzita, 1992. 144 s. ISBN 80-225-0406-8.

BUČEK, M. – REHÁK, Š. – TVRDOŇ, J. 2010. *Regionálna ekonómia a politika*. Bratislava : Iura Edition, 2010. s. 189, s.221-222. ISBN 978-80-8078-362-4.

ČECHÁK, V. 2003. *Lidský kapitál – teórie a realita*. In *Lidský kapitál a investice do vzdělání: sborník z 6. ročníku mezinárodní konference* [online]. 2003, vol. 6, no. 1 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <<http://www.vsfs.cz/prilohy/konference/lidsky-kapital-2003-sbornik.pdf>>.

DETERSOVÁ, P. 2012. *Základné pojmy - univerzita, odborná, štátna, súkromná škola, externé, denné štúdium*. In *Portál Vysoké školy.sk* 2012. [online]. 2012 [cit. 2016-02-11]. Dostupné na internete: <<http://www.vysokeskoly.sk/clanek/zakladne-pojmy-tykajuce-sa-vysokoskolskeho-studia>>.

ĎURIČEKOVÁ, D. – HAJDUOVÁ, Z. – ANDREJKOVIČ, A. 2010. *Reprodukcia ľudského kapitálu z pohľadu súkromného sektora*. [online]. 2010 [cit. 2016-01-12]. Dostupné na internete: <http://kdem.vse.cz/resources/relik10/PDFucastnici/Duri%E8ekova_Hajduova_Andrejko%C4%BE8ekovic.pdf>.

DOBEŠ, M. 2001. *Ľudský kapitál a výkonnosť ekonomiky*. [online]. 2001 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://www.saske.sk/stredisko/ludsky_kapital.pdf>.

DUDOVÁ, I. 2013. *Ekonomía vzdelávania*. Bratislava: Iura Edition, 2013. 312 s. ISBN 978-80-8078-668-7.

FALŤAN, Ľ. – PAŠIAK, J. 2004. *Regionálny rozvoj Slovenska – východiská a súčasný stav*. Bratislava: Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied, 88 s. ISBN 80-85544-35-0.

GURŇÁK, D. – KRIŽAN, F. – LAUKO, V. 2009. *Lokalizácia vysokých škôl na území Slovenska v časovo-priestorových súvislostiach*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. Dostupné na internete: <http://uniregio.fvs.upjs.sk/pdf/zbornik/Gurnak_Krizan_Lauko.pdf>.

HAMADA, R. – KASAGRANDA, A. 2012. *Vybrané ekonomické, demografické ukazovatele, ukazovatele infraštruktúrnej vybavenosti a vzdelanostnej úrovne obyvateľstva na meranie regionálnych disparít*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2012. 17 s. [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://www.regionalnirozvoj.eu/sites/regionalnirozvoj.eu/files/03_hamada_kasagranda_vybране_demograficke_ukazovatele.pdf>.

HRABOVSKÁ, Z. - VALCOVSKÁ, Z. 2015. *Regionálna ekonomika a rozvoj II. (vybrané kapitoly)*. 1. vyd. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015. 234 s. ISBN 9788081522246.

HUDEC, O. 2009. *Región ako systém a jeho rozvoj*. In *Podoby regionálneho a miestneho rozvoja*. Košice: Technická univerzita Košice, Ekonomická fakulta, 2009. 344 s. ISBN 978-80-553-0117-4.

INICIATIVITY ZA ŽIVÉ UNIVERZITY, 2015. *Vyhlásenie iniciatívy za živé univerzity*. [online]. 2015 [cit. 2016-02-02]. Dostupné na internete: <<http://ziveuniverzity.sk/wp-content/uploads/2015/11/Vyhl%C3%A1senie-Iniciat%C3%ADvy-ZA-%C5%BDIV%C3%89-UNIVERZITY.pdf>>.

KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ, Z. 2014. *Partnerství v rozvoji obcí, měst a regionu*. Praha: Auditorium, 2014. 233 s. ISBN 978-80-87284-44-5.

KLAS, A. 2005. *Vývoj inštitúcií výskumu a vyššieho vzdelávania na Slovensku*. 1. vyd. Bratislava: SAV, 2005. 191 s. ISBN 80-7144-156-2.

KLEŠTINCOVÁ, L. *Ako premeniť kvantitu na kvalitu?* [online] [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <<http://www.ihp.sk/analyzy/IHP-Skolstvo-Ako%20premenit%20kvantitu%20na%20kvalitu.pdf>>.

KOVÁČOVÁ, M. – SRNÁKOVÁ, E. – ŠULANOVÁ, M. 2007. *Sociálne a ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl*. [online]. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva, 2007. 102 s. [cit. 2016-02-11] Dostupné na internete: <http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//MK/Studie/Nar_sprava_SL030807.pdf>.

KRAJČOVÁ, N. 2013. *Vysokoškolská príprava na rázcestí*. In *Edukácia človeka – problémy a výzvy pre 21. storočie: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. [online]. Prešov: Prešovská univerzita, 2013. 436 s. [cit. 2016-02-08] Dostupné na internete: <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukac1>>.

KUREKOVÁ, L. 2010. *Ľudský kapitál: Zamestnanosť a pracovná sila*. [online]. Bratislava: Správa o stave podnikateľského prostredia SR, 2010. 16 s. [cit. 2016-01-12] Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2013/03/sspp_2010_01a_zamestnanost.pdf>.

KUREKOVÁ, L. 2010. *Ľudský kapitál: Školstvo a vzdelávanie*. [online]. Bratislava: Správa o stave podnikateľského prostredia SR, 2010. 7 s. [cit. 2016-01-12]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2013/03/sspp_2010_01b_skolstvo.pdf>.

KUZMIŠINOVÁ I. 2010. *Ľudský kapitál a súčasná slovenská ekonomika*. In *National and regional economics VIII*. [online]. 2010 [cit. 2016-02-11]. Dostupné na internete: <<http://www3.ekf.tuke.sk/konfera2010/zbornik/files/prispevky/KuzmisinovaIvana.pdf>>.

KUZMIŠINOVÁ, I. 2009. *Podniky - univerzity - samospráva (regióny)*. 1. vyd. Košice: TU-KE, 2009. ISBN 978-80-553-0297-3.

KUZMIŠINOVÁ, V. – KUZMIŠIN, P. 2011. *Dimenzie podnikania a vzdelávania a ich implementácie v ekonomike Slovenska*. [online]. 2011 [cit. 2016-02-11]. Dostupné na internete: <http://www.ekonomie-management.cz/download/1346067034_3964/2011_04_kuzimisinovi.pdf>.

LAUKO, V. a kol. 2012. *Najnovšie vývojové trendy vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva Slovenska v časovo-priestorových súvislostiach*. [online]. vol. 6, no. 2 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://geografia.science.upjs.sk/images/geographia_cassoviensis/articles/GC-2012-6-2/09_Lauko_akol_tlac2.pdf>.

LEPEŇOVÁ, D. – HARGAŠOVÁ, M. 2012. *Kariéra v meniacom sa svete*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2012. 80 s. ISBN 978-80-8052-407-4.

LIPTÁKOVÁ, K. 2008. *Ľudský potenciál ako faktor endogénneho regionálneho rozvoja*. Zvolen: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Ekonomická fakulta, 2008. 124 s. ISBN 978-80-8083-601-6.

LESÁKOVÁ, D. 2008. *Úloha univerzít vo výmene a transfere poznatkov a hospodárskou a spoločenskou praxou*. In *Ekonomické rozhľady*. ISSN 0323-26210, 2008, č. 4

MANAGEMENTMANIA. 2011-2013. *Stupeň vzdelania (Level of Education)*. [online]. 2001 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <<https://managementmania.com/sk/stupen-vzdelania-education-degree>>.

MATLOVIČ, R. – BUCHER, S. 2011. *Region v rozvoji spoločnosti 2011*. Brno: Mendelova univerzita, 2011. 18 s. ISBN 978-80-7375-548-5.

MATLOVIČ, R. – MATLOVIČOVÁ, K. 2001. *Regionálne disparity a ich riešenie na Slovensku v rozličných kontextoch*. [online]. Prešov: Prešovská univerzita, 2001. 171 s. [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <<http://www.fhvp.unipo.sk/~matlovicova/vystupy/REGIONALNE%20DISPARITY%20A%20OICH%20RIESENIE%20NA%20SLOVENSKU%20V%20ROZLICNYCH%20KONTEXTACH%20-%20Matlovic%20-%20Matlovicova%20-%202011%20opt.pdf>>.

MICHÁLEK, A. 2012. *Teoreticko-konceptuálne východiská výskumu priestorových a regionálnych disparít*. In *Acta geographica universitatis comenianae*. [online]. 2012, vol. 56, no. 1. [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://www.actageographica.sk/stiahnutie/56_1_02_Michalek.pdf>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Výchova a vzdelávanie v stredných školách*. In *Minedu.sk*. [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné na internete: <<https://www.minedu.sk/vychova-a-vzdelavanie-v-strednych-skolach/>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Vysoké školstvo*. In *Minedu.sk*. [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné na internete: <<https://www.minedu.sk/vysoke-skolstvo/>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Systém vysokého školstva v SR – súčasť dodatku k diplomu*. In *Minedu.sk*. [online] [cit. 2016-02-10]. Dostupné na internete: <<http://www.minedu.sk/system-vysokeho-skolstva-v-sr-sucast-dodatku-k-diplomu/>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR, 2013. *Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja*. In *Minedu.sk*. [online]. 2013 [cit. 2016-02-10]. Dostupné na internete: <<http://www.minedu.sk/data/att/5250.pdf>>.

OECD Štúdie. 2007 *Ľudský kapitál: Ako ovplyvňuje váš život to, čo viete*. In *Multilingual summaries*. [online] 2001 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <<http://www.oecd.org/insights/38435897.pdf>>.

PALÁN, Z. *Ľudský kapitál*. In *Andromedia.cz*. [online]. [cit. 2016-12-01]. Dostupné na internete: <<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/ľidsky-kapital>>.

PETRUFOVÁ, M. 2014. *Rozvoj ľudských zdrojov a úloha vysokých škôl v procese znalostnej ekonomiky a regionálneho rozvoja*. Prešov: A-print, 2014. In význam ľudského potenciálu v regionálnom rozvoji. 102 s. ISBN 978—80-89608-13-3.

PLAVČAN, P. 2006. *Vedomostná spoločnosť v Slovenskej republike*. 1 vyd. Bratislava: MERKURY, 2006. 188 s. ISBN 80-89143-32-6

PORUBČINOVÁ, M. 2011. *Ľudský kapitál – bariéry a šance rozvoja v podmienkach informačnej spoločnosti*. [online] 2011, vol. 3, no. 1 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://prog.sav.sk/subory/pprace/PP_2clanok_2011Porubcinova_uprava.pdf>.

ŘÁDEK, M. 2008. *Aktuálne problémy vysokého školstva*. In *Portál Trend* [online]. 2008 [cit. 2016-01-12]. Dostupné na internete: <<http://www.etrend.sk/ekonomika/aktualne-problemy-vysokeho-skolstva.html>>.

RAJČÁKOVÁ, E. 2005. *Regionálny rozvoj a regionálna politika*. 1. vyd. Bratislava: UK, Prírodovedecká fakulta, 2005. 120 s. ISBN 80-223-2038-2.

SAMSON, Š. – BYRTUS, J. – MUŠKA, M. 2001. *Regionálna ekonomika*. 1 vyd. Košice: TUKE, 2001. 234 s. ISBN 80-7099-716-8.

SLOBODNÍKOVÁ, O. 2010. *Analýza vybraných socioekonomických a environmentálnych ukazovateľov v krajoch SR v období 1998 – 2008 v kontexte regionálnych disparít*. Banská bystrica: UMB, 2010. [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://uge.science.upjs.sk/images/geographia_cassoviensis/articles/GC-2010-4-2/33Slobodnikova_a.pdf>.

SRNÁNKOVÁ, Ľ. 2005. *Nezamestnanosť absolventov vysokých škôl*. Bratislava: Záverečná správa. [online]. 2005 [cit. 2016-12-10]. Dostupné na internete: <http://web.uips.sk/download/vs/Nezamestnanost_2005.pdf>.

STEJSKAL, J. – KOVÁRNÍK, J. 2009. *Regionální politika a její nástroje*. 1 vyd. Praha: Portál, 2009. 216 s. ISBN 978-80-7367-588-2.

ŠIŠKOVIČ, M. 2011. *Investovať do vzdelania sa oplatí*. Bratislava: IFP. [online]. 2011 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=7835>>.

ŠPROCHA, B. 2010. *Transformácia vzdelanostnej štruktúry populácie Slovenska a jej možný vývoj do budúcnosti*. [online]. 2010 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <<http://kdem.vse.cz/resources/relik12/sbornik/download/pdf/26-Sprocha-Branislav-paper.pdf>>.

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SR. *Databáza Datacube*. Dostupné na internete: <<http://www.statistics.sk>>.

ŠÚ SR. *Košický kraj – charakteristika regiónu*. [online]. In *Portál statistic.sk* [cit. 2016-04-01]. Dostupné na internete: <<http://www.statistics.sk>>.

ŠVECOVÁ, A. – RAJČÁKOVÁ, E. 2013. *Regionálne disparity v sociálno-ekonomickej úrovni regiónov Slovenska v rokoch 2001-2013*. In *Regionálny rozvoj a regionálne disparity na Slovensku*. [online]. 2013 [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://www.regionálnageografia.sk/publikacie/pub/RDS/11_svecova_rajcakova.pdf>.

TEJ, J. 2002. *Región a správa*. 1 vyd. Prešov: Prešovská univerzita, 2002. 182 s. ISBN 80-8068-139-2.

TVRDOŇ, J. a kol. 1995. *Regionálny rozvoj*. Bratislava. Ekonom 1995, s. 180 ISBN 80—225-0671-0.

TASR. 2015. *Vláda stopla vznik dvoch nových súkromných vysokých škôl*. [online]. 2015 [cit. 2016-03-18]. Dostupné na internete: <<http://www.teraz.sk/slovensko/vlada-stopla-vznik-dvoch-novych-sukr/123305-clanok.html>>.

URBANČÍKOVÁ, N. 2009. *Ľudský a sociálny kapitál v regionálnom rozvoji*. In *Podoby regionálneho a miestneho rozvoja*. Košice: Technická univerzita Košice, Ekonomická fakulta, 2009. 344 s. ISBN 978-80-553-0117-4.

ÚSTAV INFORMÁCII A PROGNÓZ ŠKOLSTVA. *Vysoké školstvo*. Dostupné na internete: <<http://www.uips.sk>>.

ÚSTAV INFORMÁCII A PROGNÓZ ŠKOLSTVA. *Štatistická ročenka – vysoké školy*. Dostupné na internete: <<http://www.uips.sk>>.

ÚSTREDIE PRÁCE SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Nezamestnanosť – absolventi - štatisticky*. Dostupné na internete: <<http://www.upsvar.sk>>.

VAŇOVÁ, A. 2006. *Strategické marketingové plánovanie rozvoja územia*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2006. 140 s. ISBN 80-8083-301-10.

VIDOVÁ, J. 2013. *Investície do ľudského kapitálu – predpoklad zvyšovania miery zamestnanosti*. [online]. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2013. 8 s. [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://www.derivat.sk/files/2013%20casopis/2013_April_Vidova_Inves_do_vzdel.pdf>.

VLČKOVÁ, V. – KOUŘILOVÁ, J. 2010. *Vývoj vysokého školství na území České a Slovenské republiky*. Regionálna štúdia, vol. 4, iss. 2, 34-45 s. ISSN 1803-1471.

VYROSTOVÁ, E. 2010. *Regionálna ekonomika a rozvoj*. Bratislava: Iura Edition, 2010. 352 s. ISBN 978-80-8078-361-7

Zákon č. 172/1990 Zb. o vysokých školách.

Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

ŽITEK, V. – KUNC, J. – TONEV, P. 2006. *Vybrané indikátory regionální konkurenceschopnosti a jejich vývoj*. In centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky. [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <<http://is.muni.cz/do/1456/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2006-21.pdf>>.

WISHLADE, F. – YUILL, D. 1997. *Measuring disparities for area designation purposes: issues for the european union*. United Kingdom: European policies research central. [online]. 1997, no. 24. [cit. 2016-02-12]. Dostupné na internete: <http://www.eprc.strath.ac.uk/eprc/Documents/PDF_files/R24MeasDispforAreaDesigPurposes.pdf>.

Zoznam príloh

PRÍLOHA 1

Počet absolventov univerzít a vysokých škôl na Slovensku

PRÍLOHA 2

Detašované pracoviská na Slovensku

PRÍLOHA 3

Počet absolventov na daných fakultách v Košickom kraji

PRÍLOHA 4

Detašované pracoviská a fakulty univerzít/vysokých škôl v Košickom kraji

PRÍLOHA 5

Spolupráca firiem a univerzít/vysokých škôl v Košickom kraji

PRÍLOHA 6

Nezamestnaní absolventi daných univerzít podľa odborov, ktorí sú evidovaní na Úrade práce sociálnych vecí a rodiny v Košickom kraji v rokoch 2010 a 2014